

MÉGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... » 10.—

Negyedévre ... » 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,
VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám »József« 527.

Hirdetések
felvétele ugyanott.

—⊙— Budapest, november hó 3. ⊙—

Krónika.

Bizáncz.

— nov. 1.

Bár csak hangtalanul, magamban olvastam, mégis mintha még most is a fülemben csengene egy juliusi konstantinápolyi táviratnak a szavai. Még csak juliusban volt, kedvencz olvasóm, tehát mindössze három hónappal ezelőtt, hogy a feloszlatott kamara utolsó ülésén felállt Dzsavid bey, aki... De előbb magyarázzuk meg a helyzetet részletesen.

Juliusban volt, hogy az ó-törökök megbuktatták az új-törököket. Az ó-törökök feloszlatták a kamarát, államcsinnyel oszlatták fel. Ekkor a haldokló kamara még egyet fuldokolt, egy szépet, egy utolsót. Felállt Dzsavid bey, a volt pénzügyminiszter, a mohamedanizált zsidó, az új-török párt vezére. Felállt, a két karját kiterjesztette, a hangját kilendítette és úgy beszélt egy óra hosszat. Szózatot intézett a török katonákhoz, valóban nagyszerű szózatot, amelynek nyelvezetében a sémita tragikus erő és a mohamedán színes virágosság tükröződött vissza.

— Hozzád szólok, szent ottomán hadsereg, hozzád, aki három évvel ezelőtt ott állottál Rumélia dicső bérceinek ormán — így kezdte Dzsavid bey és egy órán át folytatta.

Mondom, nem hallottam, csak olvastam a szavakat, juliusi estén, dunaparti kávéházban olvastam a szunyogok csipésétől és egy távoli haragos hölgy emléktől megkínózva, de még ma is látom Dzsavid beyt és hallom a szavait... Szent ottomán hadsereg, — ez módfelett megkapott akkor és megértettem az ó-török kormányt, amely ezt a beszédet elkoboztatta. Hogyisne? Hiszen Dzsavid a szent ottomán hadsereghez fohászzkodott, és ha az megmozdul, hát ugyancsak összezuzza a kormányt és az összes ó-török konspirálókat.

Azóta telt az idő. Nem sok idő. Csak annyi, amennyi éppen julius hónaptól ugyanaz esztendő október haváig eltelhet. De ez a picziny idő elegendő volt arra, hogy kánikulai látomásom testet öltjön. A szent ottomán hadsereg azóta valóban megmozdult. És ott áll Rumélia bérceinek ha nem is az ormán, hanem a lábánál. Mert Rumélia ormáin a bolgárok állanak. És az egyéb ormokon pedig a szerbek, a görögök és a montenegróiak állanak. A szent ottomán hadsereg mindenütt csak a hegy lábánál áll, ha ugyan áll és nem fut, még pedig fegyvereit tisztos távolba hajítva magától.

A szent ottomán hadsereg, hogy egy újabban divatos és sok mindenre találó pesti jelzővel éljek, rohadt hadsereg. Fut, szalad, várakat ürit ki, megadja magát. Egyebet nem tud, csak csatákat veszíteni, még pedig egészen dicstelenül elveszíteni. Amióta csak a háboru kitört, szorgalmasan olvasom a telegrammokat és közben boldog meglepéssel azt a felfedezést tettem, — netán ön is, kedvencz olvasóm? — hogy ez a háboru körülbelül a világ legnéptelenebb háboruja. Halott, sebesült alig van, hiszen a török majd mindig minden ellentállás nélkül adja meg magát. Ennek, mint haladó és modern ember, — el nem mulaszthatom megjegyezni — igen örülök, de viszont mint költő és széplélek nagyon elszomorodom az ügy felett. Hogyisne! Jó egynéhány magammal nagyszerű színjátékot vártam itt. Az ozmánságnak egy utolsó hősiességét, valami nagy-nagy heroikus játékot vártam, amikor egy régi halódó kultúra utoljára bontja ki minden erejét egy gyilkos és öngyilkos viadalban. Ez nem következett be. A próféta zöld zászlaja a sárba van taposva és Szófiában kövér és lusta török redif-katonák boldog meglepétségben majszolják a rabság édes pilálfját. No, Dzsavid bey, Votre Excellence m'a bien dupé!

Mi az oka ennek a rettentő és csunya összeomlásnak, amely nemcsak színjátéknak visszataszító, hanem egészen melleleg megjegyezve háboru közvetlen veszedelme elé állítja Magyarországot is? Sokat gondoltam ezen a kérdésen. Talán a vallás? Nem. Hiszen ha a török katona már nem a konstantinápolyi pályaudvaron, hanem csak a harczmezőn dobja el fegyverét, annak egyedüli oka, hogy valamelyest mégis tiszteli a Koránt, amiért most tulajdonképpen háboruba indul. Azután Mahmud Sefket pasára gondoltam, a török Napoleonra, aki azonban nem mehet a harczterre, mert ő új-török és az ó-török miniszterek félnek a főparancsnokságot az ő kezébe letenni. De nem. Ez sem megoldás. Ha Mahmud Sefket pasát most nem is mellőznék úgy, mint a Nemzeti Színházban a negyven éven aluli naivakat szokták, ha most ott lehetne a harczterren, ezekkel az emberekkel, ezekkel a kövér és lusta fatalistákkal ő sem érne el semmit. Jobb neki hát Konstantinápolyban maradni, legalább a nimbusza nem rongyolódik széjjel... Vagy talán az új-török forradalom az oka mindennek, az demoralizálta volna a hadsereget? Bolondság ez is. A forradalom már nem demoralizálhatta ezt a hadsereget. Egy hadsereg, amely forradalmat csinál, az (a szabadságszeretetet szempontját

most félreteszem) katonai szempontból már ugyanis régóta demoralizálva volt, hiszen csak ezért tudott forradalmat csinálni. Tehát?...

Volna egy megoldásom, de szinte restelkedve írom le, az első pillanatban olyan gyermekesnek látszik... A szent ottomán hadsereg züllesztésének okait kutatóm, csak egyetlen egy szó lehet a megoldás és ez a szó: *Bizáncz*.

Sokféleképpen igyekeztek eddig a történelmi eseményeket megmagyarázni Carlyletől fogva, aki a történelmet, mint egyes nagy hősök cselekedeteinek egyszerűen véletlen láncolatát fogta fel egészen Marxig és az ő iskolájáig, amely minden eseményt a gazdasági viszonyokkal magyaráz. A sokféle iskolából hiányzik, azt hiszem, egy és ez az volna, amely az események okait az éghajlattal magyarázza. Az éghajlatot kell fürkészni, kedvenc olvasóm, cherchez le clima — és mindent tudunk.

Az ottomán birodalom fővárosa Konstantinápoly, egyéb nevein Isztambul, Czarigrad, vagy Bizáncz. Ebben az esetben az utolsó elnevezés a fontos. Kimondom a büvös szót: Bizáncz és a probléma már meg van oldva. Bizáncz az oka mindennek. Bizánczban még mindig minden elveszett. Ott pusztult el a régi kelet-római császárság, ott bukott el a Porphyrogenitosz császári dinasztia, ott hajtotta fejét török igába a délszláv és ott veszik el most a török, ott hanyatlik le az ozmán dinasztia csillaga, ott hajtja fejét szláv rabigába a muzulmán. Mert Bizáncz, az gyilkos egy város. Bizánczban nem lehet lakni, Bizánczból nem lehet birodalmat kormányozni.

A Marmara-tenger azuros kéksége, az Ázsiából érkező fűszeres levegő, az édes gyümölcsök, amik ott teremnek, a puha szőnyegek, amiket a közelben szőnek, a hölgyek, akik ezen a szélességi fokon százsorta veszedelmesebb, mert megkivántabb méreg, mint másutt, a szemetjében is kincses és színes gazdagság, a buja nyár, a hívogató kerevetek, mindez csak Bizánczban van. Ez csinál a férfiből költőt, a katonából álmodozót. Az egész városnak ez a kimondhatatlan lágy édessége megrontja a karaktert. Még a szomszéd Damaszkuszban vert aczélt is meghajlitja, mennyivel könnyebben a férfi jellemét. Puhává teszi az embert és tunyává. Rászoktatja a dologtalanságra, a hizelgésre, a gyávaságra, a lopásra, a hazugságra és a szerelemre, amely azon a vidéken egy hosszú, állandó, szinte személytelen vágy. Mindez kitűnő erény egy költő számára, de uralkodókat, állambölcseket és hadvezéreket megöl az ilyesmi. Ezért kellett elbuknia az első bizánczi császárságnak, ebbe a bizánczi betegségbe hal most bele a török is és kérve-kérjük az oroszokat, akiket Turgenyev óta és ő miatta nagyon szeretünk, ha jót akarnak, ne tegyék át a fővárosukat Bizánczba. Ám hódítsák meg az álmoknak ezt a szigetét, vegyék birtokba, de országukat, a nagy, szent orosz birodalmat ám kormányozzák csak továbbra is a hüvös Pétervárról.

Nem tréfa ez, kérem, inkább nagyon is kézenfekvő az ügynek a komolysága. Öt évszázaddal ezelőtt Ázsiá-

ból Bizánczba toppan egy a vallásban, erényben, hazafiságban, vitézségben, becsületben és egészséges kemény vadságban megedzett nép, a török. Játszva veri ki onnan a délszlávokat, akiket elpuhított, elrothasztott a bizánczi levegő, viz, selyem, bor, hölgy és szép fényűzés. Az egész Balkán török kézre jut, Ámde a balga török az ő barbár bámészságában megáll Bizáncz páratlan kikötőjében, nagyot, édeset lélegzik a Szent Zsófia templomából, Aja Zsófia mecsetet csinál és a háremjeibe a legfinomabban elfajzott görög hölgyeket hozatja. Nem is mult el egészen öt évszázad és a törökön is teljesült a bizánczi végzet. Ő lett azzá, ami egykor a legyőzöttje volt. És a legyőzött a délszláv. Nem kellett a számára egyéb, csak az, hogy a nemessége, amely tulságosan sokáig szívta magába a bizánczi éjszakák levegőjét, kihaljjon. A délszlávokból nem maradt meg más, csak a paraszt, aki századokig ott lakott a Dragomán és a Sipka hideg bércei alatt, a Sztruma, a Meszta, a Maricza, a Nisava, a Morava kietlen völgyeiben. Barbár lett belőle újra, kemény, életerős barbár és ma ezekből a barbár parasztokból telnek ki azok a tábornokok, akiknek a kezeszoritása alatt a nedves rohadt fa roncsaiként hull széjjel a szent ottomán hadsereg... Hanem — áldassék Allah, van igazság a földön — most ők költöznek Bizánczba. A török az visszavonul Kisázsia kopár fensikjára és újabb évszázadok után, ha megint megjelenik az Arany Szarvnál, talán már tudni fogja, hogy a bizánczi levegő az méreg, tudni fogja, hogy Bizáncz az a város, ahol országokat csak pazarolni, de megszerezni és megtartani nem lehet...

Nem tartozik ugyan ide, de befejezésként megmondom. Én, aki sosem vágytam országok szerzésére, én azért mégis Bizánczban szeretnék lakni... Csak Bizánczban.

Lakatos László.

Nyári chanson.

Motto:

Nyáron daloltam, őszre félretettem
S most tünt nyár tűzénél melegszenem...

Arany hold uszik türkisz égen
Fekete fák az ében éjben,
Dalol a nyár szőke réten.

Ma a smaragd füvekre fekszem,
Az őszi bánattól menekszem,
Téli rontást vedli lelkem.

Ó őszi álom, téli álom,
Kis életem, hosszú halálom,
Vigasztalj, nyáréji álomom.

Arany hold uszik türkisz égen,
Fekete fák az ében éjben
Vágyam arany, sorsom ében.

Igy daloltam vigan régesrégen.

Juhász Gyula.

Egy fiatalur multságai.

Írta: KRÚDY GYULA.

Abban a kisvárosban, ahol a kertek deszkapalánkjai a Bujdos-ligetre nyíltak, míg másfelől egy lusta folyócska huzódott meg a léczkerítések alatt, amely folyócska aztán, a mezőkre érve, zöld és gömbölyű törpefüzek között bujdokolt tovább, olyan nesztelenül, szinte eltikkadva folytatta útját, mint egy kövér, fiatal nő nyári álma, — tehát X-ben egy darabig nagy divat volt éles peneczilust hordani a zsebben, amelylyel lyukakat lehetett furni különböző palánkokra, ajtókra, fürdőházakra. A léczkerítésben rések voltak, amelyeken át közlekedni lehetett a szomszédsággal. Barátságos fák hajoltak át egyik kertből a másikba, amelyek segítségével a városka zöld kertjeit, udvarait meg lehetett látogatni holdas nyári éjszakán. Volt egy öreg almafa, amelynek gallyai három udvarra nyultak át. Az egyik udvarban özvegy Jolánne aludt az orgonabokrok alatt nyári délután és lenge ruháját borzolgatta a szellő, más oldalról a Tepalánszky-kisasszonyok énekelgettek, vagy bujósdit játszottak a padláson, a régi kocsiszímben, vagy az egykori jégveremben, a hová létrán kellett leereszkedni, de legtöbbször mégis fürödtek a nagy eperfa alatt a kádban, amelynek vizét reggel óta forralta a nap. A harmadik udvarban Simkó Sári ült a kőrifa alatt és bozontos szőke hajába mélyesztette ujjait, reggeltől-estig regényt olvasott. Herman — midőn X-ben mulatott — törzsvendég volt az almafán és az olvasó Sári háta mögé lopózkodva, gyakran megszagolta annak haját és az oldalt együtt olvasta vele a gömbölyű vállon keresztül.

A lyukak megfurásánál Herman anyai nagybátyám, Ronch kapitány segédkezését gyakran igénybe vette.

De Ronch — ez a kitünő öreg férfi, aki a legszebb nadrágot viselte X-ben, galambszürke, harmónikás nadrágot, amely fényes gombon állott meg a cipő-saroknál — mint régi városi lakos alaposan ismerte X-ben a terepviszonyokat. Pontos utbaigazításokkal szolgált Hermannak, hol kell megfurni a palánkot, hogy özvegy Fitkonideszné viselt dolgait megláthassa, valamint a zsalugáterekekről is tudta, hogy melyik mögött rejtőzik hálószoba. Herman hosszú falábakat szerzett be, amelyeken csendesen lépdelt a homokos uton, este, az akáczfák alatt és de Ronch jeladására megközelítette a magasan fekvő ablakot, amelyből mécsvilág szüremlett ki. A nyári hajnal ugyancsak munkában találta Hermánt. Az akác levelei közül a rózsaszínű ujjak, amelyek egy messzi halom mögül nyultak az álomba merült kisvároska felé, a nyitottablaku szobákba értek, ahol a nők ébredtek; takarót lerugtak, vagy mindenféle dolgokat cselekedtek félálomban, az ágyakból meleg éji szag áramlott, az ingek összegyűrődtek, halkan csobogott a víz és az éjszaka álmai még ott lebegtek a boglyas, barna, vagy szőke női fejek körül, amint hajnalodott és Herman megbolondult a látványoktól, illatoktól, amelyek a női hálószobák környékén mutatkoztanak. A hosszú falábakon egyik ablaktól a másikhoz vágatott, majd örült módjára bujt át a léczkerítés nyílásán, mert a harmadik udvarban egy inges nőt látott végigmenni az udvaron. Valahol házaspárok csókolóztak, — Herman ott állott leshelyén; máshol szerelmes menyasszony édelgett vőlegényével a sövény mellett, a kis padon, — Herman oly halkán bujt közelükbe a sűrű bokrok között, amilyen halkán csak az éji szél tud járni; fiatal cseléd lányok nyújtóztak a konyha előtt, a folyosón, — Herman a házórző komondorok nyelvén jól tudott és sok idegen udvart bejárt

éjszaka. Borcsánszky végrehajtó minden éjjel megverte nagy mostohaleányát, Herman bekiáltott az ablakon: »Vén gazember!«, aztán tovább ment. Így élt a bűvész X-ben és már csupán egyetlen ház volt a városban, amelynek titkait nem ismerte.

Az ismeretlen házat közönségesen Sulyok-háznak hívták és nem messzire esett a régi katolikus temetőtől.

Valamikor katonai raktár volt a ház, a falát, kapuját, kerítését jól megépítették, a magas ablakokon vasrostély, az udvaron csikorgó kut, amelynek köpönyegén a sárga és fekete színt egybemosta az eső. A kapu mindig zárva volt, a kertben nem volt fa, csak törpebokor, sok málna és egy sarokban dohánylevelek zöldültek. A folyócska már itt elhagyogatja a várost és csupán a régi temetőt érinti még, amelynek oldalán alattomosan nyaldossa kifelé a régi sirokból a csontokat és a koponyákat, s halkán görgeti tova iszapos medrében. A vizinövények között lábszár- és medenczecsontok összekeverednek. Talán csak a folyó tudja, hogy melyik volt nőé, melyik férfié. Az egykori katonai raktár környékén még a legyek és cserebogarak is tudták a tisztességet és a macskák elkerülték éjjelente a komor házat. Pedig odabenn szép asszony lakott, elvonultságtól, magánytól és valamely titoktól ábrándosan hervadó nő, Sulyok Francziska, akinek Herman hiába dobálta be a kökerítésen át a legforróbb szerelmesleveleket. A ház olyan csendes maradt, mint a régi temető és a régi temetőben a kihalt báró-család sirboltjában fekvő Alfonzin báróné, akinek koporsóját Herman már több ízben fel akarta nyitni, mert életében ismerte a szarvasbókájú mágnáshölgyet, de éppen úgy nem közelíthette meg, mint Sulyok Francziskát.

Egy napon Ronch kapitány (aki Herman megérkezte előtt eszelős és bolondokházába való nőnek tartotta Francziskát és sohasem törődött vele tovább) hírül adta Hermannak, hogy az egykori katona-magazinba asszonyvendég érkezett. Egy vörhenyeges haju, világoskék szemű, barnafátyolos, fehérköpönyeges és nagyon fehér arcú nő érkezett a barna Francziska látogatására a déli vonattal Y-ból. A mindenre eltökélt Herman erre nyomban létrát szerzett és a létrát a kertek alatt, a bokrok között a kőfalig vonszolta. A táj itt már igen csendes volt, a varrókisasszonyok nem járnak tovább udvárlóikkal, mint a kanyarulatig, a folyócska halkán szökik el a kertek alól, mintha nem érdekelnék többé a női lábak, amelyek partjáról a vízbe nyulnak nyárban. Csupán Pityerné, a nőszebő felesége jár még mindig a régi katolikus temető sirdombjai közé, de néha már hiába várja a jóságú patikárius-segédet. Az ódon sirok között ógyelgő Pityerné mulattatására Herman nyomban kiküldte Ronch kapitányt, maga pedig a létrán a kőfalra kuszott, egy zsindeletoronyocska mellett elbujt és szemügyre vette a zordon házat, a virágtalan udvart, a fehérre meszelt falakat.

Francziska és a vörhenyeges asszony karonfogva sétálgattak az udvaron. Körülbelül egyformák voltak természetűre nézve, csupán a világoskék szemű látszott erősebbnek, férfiasabbnak. A Francziska karját is férfimódjára tartotta és a leselkedő Herman teljes bizonyossággal hallotta, hogy bizonyos parancsokat ad neki a gabonauzletre nézve, amelyet Francziska öcsce a városban folytatott.

Aztán leültek a folyosón, a vörös idegen nő karoszékebe, hől egyszer Sulyok ur üldögélt, Francziska egy alacsonyokára, az asszony lábához.

— Hozd ki a pipám! — mondta az idegen nő.

Francziska alázatosan a házba ment és egy vörösbojtos csibukot hozott ki.

A csibuk nem égett, de a vörös asszony mégis jóízűen szívta és fűjta a képzeletbeli füstöt.

Miután a pipát kiszívta, Francziskát lábához ültette, fejét az ölébe vette és a kezével haját simogatta. Csendesen bealkonyodott, a szél megrázta a magányos üveggömb fehér karóját az udvar közepén. Herman négykézláb csuszott a fal mellett, meglapult és hallgatta az asszonyokat.

— Szeretsz még? — kérdezte a vörös.

— Szeretlek! — felelt Francziska.

— Ne merj férfira nézni, mert megöllek! — folytatta a vöröshaju. — A férfi piszkos, rosszszagu, tisztátalan állat. Mi nők vagyunk a teremtés koronái. Ölelj meg.

Francziska szerelmesen, boldogan karolta át barát-nőjét, halkán czuppanósan, melegen csókolóztak, mámorosan ölelkeztek, a vörös tenyerével megveregette Francziska hátát.

— Kár hogy nem vehetlek el feleségül — mondta a vörös. — Kár hogy uram van.

— De azért szeretsz? — esengett Francziska.

— Add ide a szájad — felelte a barátnő.

A szájára nyomta a száját és hosszasan, boldogan csókolóztak.

— Gyere aludni, kedves feleségem! — mondta az idegen nő és Francziskát karjára véve, a házba vezette.

Herman egy darab szenet vett elő zsebéből és a fehér falra felírta:

»Itt jártam és mindent láttam. Herman.«

Néhány nap múlva Herman kis levélkét kapott Francziskától, melynek betűit könyvek elmosták. Az asszony kérte, hogy látogatná meg. De Herman nem ment többé a katonamagazin felé.

*

Az ősz a kis folyócska hátán, a kertek alatt lapangott be X. városkába és az ősszel Herman lábujjhegyén és leselkedve, vajjon régi bűneit elfelejtették-e? Legutoljára ugyanis szököve, éjjel távozott el X-ből, midőn az iparos-kisasszonyokat az arczfestésre és arczpirító dalokra tanította a jó nevelés örve alatt. Major Anna kaszirnővel szökött el Pestre, a Szítás-kisasszonyok tánczosnőnek szegődtek egy vándortársulathoz, Pityerné elhagyta az urát... Herman ugyancsak vigyázott, hogy meg ne lássák, midőn a kertek alatt, a mohos kis fahidón megállott és nagyatyámnak, Ronch kapitánynak tengelicze módjára fütyült. De Ronch estére természetesen ellillant a házból, akárhogy vigyáztak rá.

Herman az emelkedésen várta.

Vörös félhold járt az iharfák mögött. A fázékony mezők ezüst ködfátyol alatt szenderegtek.

— Köszönöm, ezredes — mormogta meghatottan Herman, midőn nagyatyám ódivatu alakját megpillantotta. Mint egykori katonatiszt, a nyugállományban sem vált meg a szűk nadrágtól és az aczélgombtól, amelyet sarkán viselt.

Herman de Ronch karjába öltötte karját és miután barátai, a félhold és a ködös mezők jelen voltak, teljes bátorsággal térjesztette elő tervét legénykedő nagyatyámnak.

— Szöktetés végett jöttem vissza X-be. Egy nőt kell elszöktetni, nagyrabecsült uram.

— Nagyon helyes — dünnyögte nagyatyám, bár összeborzongott. Egyszer mégis csak nagy bajba keveredik Herman miatt.

Herman bő köpenyegben volt, amelyben a múlt században jártak a gavallérok és költők, haja tán roman-

tikusabban omlott homlokába, mint valaha. A kis gomba a fején hetykén helyezkedett el. Fehér keztyűjét szorgalmasan simogatta kezén.

— Entrez? — kérdezte nagyatyámat bizonyos idő elmúltával, mire de Ronch némán bólintott.

— Mindig szerettem nővel levelezni! — sóhajtott Herman. — Olykor három-négy nővel váltogattam a leveleket, verseket irtam nekik és tanácscsal szolgáltam a szülői, vagy férji szigor orvoslásához. Midőn az ebédem megszerzésén kellett volna gondolkoznom, szép álneveken törtem a fejem, a melyeket majd a levelek alá írok.

Olykor lelki betegséget szinletem, máskor, mint titokzatos gazdag ember, gróf Monte Cristo jelentkeztem leveleimmel szerencsétlen nőknél. E perczen Julián vagyok, a tehetséges költő, és a nő a kert alatt vár, pontban éjfélkor. A lovak készen állanak a postakocsi elé fogva, a kocsis vad és elszánt ficzko, a karabélyok és pisztolyok felporozva. Velenczébe megyünk, ahol Byron dalolt.

Nagyatyám hümmögve hallgatta Hermant. Csóválta a fejét, pedig leginkább ő szeretett volna elutazni a postakocsival.

— Midőn legutoljára a városban jártam, kiszemeltem őt. Margarétának hívják és foglalkozására nézve keztyüs. A keztyüs-boltban ő maga adogatja el a finom és puha keztyűket, a csipkekeztyűket, a selyemkeztyűket; az antilop és zerge előtte nem ismeretlen fogalmak. A szarvas-gim hasaajából gyártott keztyű rugalmasan nyulik ujjai között. Egy idős asszonyság a tulajdonosnő, aki már csupán a piros selyemből való keztyűket magasztalja, amilyenben a velencei álarcosbálban jártak az urhölgyek. Leveleimet tehát senki sem olvasta más, mint Margaréta, midőn a városból elmenekültem és a szívem visszafájt X, a folyó, a domb és a réges-régi utcák után. Lágy keringők, érzelmes valczerek szálltak utánam a keleti szélben, amely dolgokat ablakok alatt hallgattam zongorázó, vagy éneklő nőktől.

Nagyatyámnak erősen szikrázott a szeme, mint mindig, a midőn Herman nőkre terelte a beszélgetést. (De Ronch imádkozta a nőket!)

— Nos tehát Margaréta? — Egy napon beléptem az üzletbe, amelynek ablakából a keztyűk fehéren, rózsaszínűen integetnek, mindmegannyi női kezek. Az öreg hölgy nyomban előállott velencei keztyűivel. »Uri emberek nem is viselnek mást!« — mondta és én kénytelen voltam igazat adni neki. Valóban a piros keztyűk igen jól festettek kezemen. Midőn megpillantottam őt. Álmodozó szemü, lusta mozdulatu teremtés. A galicizai városokban ülnek ilyenformán a nők a sötét bolt hátuljában, amíg a férfiak elől kereskednek. A szeme szürke is, meg kék is, mint az ezeregyéjszaka felhői. A haja sötétszürke, mint a folyó őszi délután, az ajkán merengő mosoly. A regényhősnőt megtaláltam, fejét és szívét megzavarom, akarom, hogy rám gondoljon, midőn homlokát tenyerébe hajtva a bolti asztal mellett helyet foglal... Ezt határoztam el magamban. És talán már régen elértem volna célomat, ha közben menekülni nem kell X-ből, ahol a polgárság félreértette jóra való szándékomat.

— Mit mondott? — kérdezte Ronch, aki nagyon szeretett női titkokat kifürkészni.

— Azt igazán nem tudom, hogy ő mit mondott — felelt Herman széles mozdulattal. — Az többnyire mellékes, hogy a nők mit mondanak. Az igazat ők sem mondják. Szájuk szent és áhitatos dolgokat fecseg gyakorta, míg kontyuk alatt a legbujább gondolatok bujdosnak. A szemüket is lesütik néha, pedig egész tekintetükkel szeretnék átölelni, megenni az e célra alkalmas férfit.

A vérük pezseg, válluk remeg, a vállfüző alatt ijedten rebben meg a szívük a kellemetes szavak élvezetén, míg kezüket vonakodva vonják hátra. Nő szeretnék lenni, nagyságos uram, hacsak egy éjszakára, mert bizonyos, hogy ők másképpen éreznek, mint mi érzünk...

— A dologra, Herman — szakította félbe nagyatyám az álmodozó fiatalembert.

— En azt mondtam neki, hogy gróf Monte Cristo vagyok, hogy én vagyok Szindbád az ezeregyéjszakából, Julián vagyok, a híres költő, vivő, zenész, bűvész, elátkozott herceg. Hogy meghalok, ha nem hallgat. És hajnalban örömteli szívvel éneklek a kelő naphoz, mert őt újra láthatom. Az éjt titokzatos örömmel lesem, mert vele álmodhatok. És midőn nemsokára aztán a keztyűsbolt előtt elhaladtam, láttam, hogy Margaréta a bolti asztalra könyököl és valahová a messzeségbe néz... Ám most menjünk, mert az idő elérkezett.

Megindultak az emelkedésről, ahol a folyó most már egyedül maradt mondókáival. A vén fűzek mintha lehajtották volna a fejüket, álomba merültek, miután Herman ur abbahagyta bolondságait. A kis padra vadmacska ült a közeli erdőből és körülpislogott a tájon.

— Hol van a postakocsi? — kérdezte nagyatyám, midőn a kertek alatt bekanyarodtak.

— Pszt! — intett hevesen Herman. — Ne juttassa eszembe. Szándékosan felejtettem el... De mégis úgy kell viselkednünk, mintha a postakocsi itt várna valahol az országúton, tul a fogadón és a kápolnán, a lovak fülüket hegyezik az éjben, a vén kocsis mogorván huzza szemére a postillion fővegét. Az ostor nemsokára csattan és mi átöleljük egymást a kocsi ringó párnáin, amint tovarobogunk.

Herman halkán, szenvedélyesen beszélt, mintha maga is hitte volna, hogy mindaz szóról-szóra igaz, amit elmondott.

Nagyatyám megnyugodva ballagott mellette. Bizonyos, hogy valahol vár a postakocsi... A karabélyokon azonban nedves lett a por, mert olyan az idő.

A kertek alatt együtt lappangtak tova a kis folyóval a fahidacskák, amelyek a liget felé vezették még nemrég a nyári este sétálgatóit, most, szinte özvegyi szomorúsággal állongtak a helyükön. Valahol nagyon halkán csikorgott egy kerti ajtó...

— Megálljon, kapitány uram, — mondta de Ronchnak Herman ur gyors és titokzatos hangon — itt várjon be. Kezét a pisztoly ravaszáról el ne vegye, szive nyugodtan verjen, mert ki tudja miféle veszedelem vár reám.

Ezzel Herman előre ment a kertek alatt osonó ösvénykén.

Nagyatyám mozdulatlanul állt.

Mindenféle igazi és nem igazi hangokat hallott az éjben. Talán csókolóznak is messze valahol? A rekktyés alatt susogott a folyó és a félhold elbujt a távoli liget mögött.

Herman csendesesen előjött.

— A szokést holnapra halasztottuk, de én már reggel elutazom a városból — mondá a költő.

Szótlánul ballagott nagyatyám mellett, bár az öreg ur ezerféle kérdést adott fel.

— De hát mit mondott? — kérdezte még egyszer a kapunál és megragadta Herman kezét.

Herman unottan felelt:

— Amit a nők szoktak mondani... Hogy a folyóba ugrik.

Toll és tőr.

— *ncv. 1:*

A FŐKAPUN KERESZTÜL bejuthattak volna, ergo nem a főkapun, hanem a hátsó ajtón át igyekeztek az ülésterembe: Ez volt legujabb taktikai fogásuk. Ezután pedig nyilvánvaló, hogy a kormány és a többség nem akarja őket bebocsájtani a Házba. Ugyanezt mondhatnák, ha a háztetőn keresztül akartak volna bejutni a csarnokba. Mert a háztetőn való átjárás nagyon különös, sőt valamelyest erőszakos is, ha van egy főkapu, a melyen az ember kényelmesen bejuthat az ülésterembe. De ők a háztetőn akarnak bejárni a csarnokba. A háztetőn, mert tudják, hogy az nem bejáró s azon keresztül nincs is megengedve a bejárás. De nekik éppen azért kedves a háztető, meg a hátsó ajtó, mert ott tilos a közlekedés. A tilos szó súlyos sérelem, melyből fegyver kovácsolható a kormány ellen. S nekik erre van szükségük. Ime egy politika, mely abból frissíti fel magát, hogy egy Országháznak hátsó ajtaja van. Ha nem lenne, a főkapun kellene bejárniok, s ekkor már nem panaszkodhatnának a miatt, hogy csorba esett a parlamentárizmusunkon. Hagyják meg hát a hátsó ajtót. Hagyják meg és ne falazzák be. Mert ha befalazzák, még megeshetnék, hogy egy napon bejutnak az ülésterembe. És ez borzasztó lenne reájuk nézve. Mert ők nem akarnak oda bejutni, amint ezt a hátsó ajtó elég világosan bizonyítja. Ha nem lenne hátsó ajtó, vágatni kellene egyet a falakon, hogy ellenzéki munkájuk megkönnyíttessék. Mert túlkölni, czintányért verni, hason csuszva kísétálni az ülésteremből, kissé kényelmetlen foglalkozás. Éljen tehát a hátsó ajtó, mely lehetővé teszi, hogy az ülésterembe azok se juthassanak be, akiket különben szívesen látnának ott. Csak Kolumbusz örülhetett annyira Amerika felfedezésének, mint ők ennek a hátsó ajtónak. Hónapokig hajózták körül az Országházát, míg végre felfedezték, hogy van egy hátsó ajtó, amelyen — nem lehet bejutni az ülésterembe. De várjunk. Lehet hogy holnap szabad lesz a bejárás ezen az ajtón is. Mit tesznek majd akkor? Oh, ők nem esnek zavarba. Az ablakon keresztül akarnak majd bejutni s szidják a kormányt, amiért nem engedi meg nekik ott a bejárást.

MEGINT EGY MANIFESZTUM! Ha a saját hangjukat akarják hallani, a nemzethez fordulnak, mert a nemzeten kívül senki sem méltó arra, hogy az ő szavuk zenéjében, tündöklő bölcsességében gyönyörködjék. S mert ők maguk szörnyen szeretik hallani a saját hangjukat s nem győzik bámulni a saját bölcsességüket, manifesztumot gyártottak s a nemzetre adresszálták azt, mintha a nemzetet érdekelné most, hogy gróf Apponyi Albert milyen stílista. De legyünk igazságosak: a manifesztum szép s Apponyi Albert kitünőt kap a fogalmazásánból. A mi azonban okoskodásukat illeti, arról már nem nyilatkozhatunk ilyen hízeltőn. Aki hosszasan bizonyítja az igazát, annak nincs igaza, s ez a manifesztum az első oldalon kezdődik s az apróhirdetések közt végződik. Arra azonban kétségkívül mégis elég jó lesz, hogy őket, a manifesztálókat megerősítse igazuk hitében. Mert ők nagyon kevéssel beérik. Hiszen ha igazság dolgában nagy-

igényűek lennének, annak keresését nem biznák Apponyi Albertre, aki a legnagyobb művésze annak, hogy a szembe-ötölő igazság mellett hogyan kell úgy elszélni, hogy azt ne kelljen észrevenni.

WÖFLING LIPÓT IRÓ LETT, tárczairó, amint ezt mindenki láthatja, aki olvasni tud és pedig nagyon rossz és izellen irásokat is tud olvasni. Ha a családjában, amely pedig jó család, hisz a Habsburg-család, kicsit értenek az irodalomhoz, s nyilván ahhoz is értenek, akkor látni fogják, hogy mindazzal, amit ez a volt főherceg eddig csinált, nem okozott annyi kényelmetlenséget, mint ezzel az új működésével. És segítségére sietett neki az a bécsi lap, amely kinyomatja az irásait, de nemcsak kinyomatja, hanem alájük írja azt is, hogy aki írta, az nemcsak Wöfling Lipót, hanem ex-főherceg is. A sajtótörvénnyel régen nem vagyok megelégedve, még az osztrák sajtótörvénnyel sem, pedig az ismeri a cenzurát, tehát sokkal jobb törvény a magyarnál, de most már végképp úgy gondolom, hogy valami statáriális paragrafust kellene hozni az izléstelen ellen. Aki pedig az izlésteleneknek azt a szerencsétlen halmozatot válogatta össze, hogy a volt főherceggel nemcsak irat, nemcsak rossz dolgokat irat, nemcsak odabiggyeszti az ex-főhercegi jelzőt az irás alá, hanem még világgá is elkürtöli, hogy hány ezer koronáért szerezte meg magának ezt a borzalmat, azt szép csendesen, kihallgatás nélkül, ítélet nélkül ki kell vinni a Schmelzre, tizenkét puskás legényt kell eléje állítani, hat láb mély árkot kell mögéje ásatni s csak a legutolsó pillanatban kell szabadon bocsátani. De ezt sem muszáj. Én megnyugszom az ítélet végrehajtásában is.

PARLAMENTI ŐRSÉGET KÉRTEK s Lukács László teljesíti kérésüket, amivel megint sok okot adott nekik a felháborodásra. Mert az ellenzéknek az a legkellemetlenebb, ha szavánál fogják őt. Az urak ugyanis nem azért kérnek, mert komolyan akarják azt, amit kérnek, hanem mert azt hiszik, hogy zavarba hozzák kérésükkel a kormányt. Kérni tehát nem annyit tesz a mai viszonyok között, mint valaminek a kielégítését akarni, mert hiszen ha az lenne a cél, örvendezniök kellene amiatt, hogy a kormány végre törvényhozási uton szervezi a parlamenti őrséget. Azonban ők dühöngenek, káromkodnak, amiből nyilvánvaló, hogy megijedtek önmaguktól. Gyanus nekik már minden, még a saját kérésük is. Ugy okoskodnak, hogy csakugyan jót kértek-e, ha Lukács László teljesíti a kérésüket. Jó lenne, ha az urak végre tisztába jönnének önmagukkal s őszintén megmondanák, hogy mit akarnak: komolyan akarják-e azt, amit akarnak, vagy azt akarják-e, amit nem akarnak. Ebbe ugyan belebolondulhat az ember, de végre is nem lehetetlen, hogy most ez az ellenzéki politika programja.

A NAGYHATALOM.

Annyiszor van alkalmunk mostanában olvasni a nagy hatalmak intervenciós javaslatáról és fenyegetéseiről, amelyek a Balkán-országok ellen elhangzanak, hogy kénytelenek vagyunk a közönség felvilágosítása végett egy rövid kis elmefuttatást írni a nagy hatalom mibenlétéről és jelentőségéről.

Mi voltaképpen a nagy hatalom?

Erre nagyon egyszerű a felelet, ha a nagy hatalom jelenlegi működéséről következtetünk fogalmának lényegére.

Méltóztatnak emlékezni, hogy a nagy hatalmak annak idején sürgönyváltások és titkos futár kicserélések közepette elhatározták, hogy közös akciókat indítanak a Balkán-háboru

ellen. A maguk kebeléből kiküldtek egy nagy hatalmat, amely az összes kis Balkán-államoknak megtiltotta a mozgósítást. A kishatalmak átvették a szigorú utasítást és tovább mozgósították.

— Nem baj! — szóltak a nagy hatalmak. — Ti csak mozgósítatok!

Ujabb sürgönyváltások és megállapodások következtek, amelyek eredménye az volt, hogy a nagy hatalmak megtiltották a kishatalmaknak a háborút. Erre következett a legkisebb hatalom hadizenete.

— Ejnye, a haszontalanja — mondták a nagy hatalmak. — Micsoda csintalanság ez Montenegró részéről. Reméljük, a többinek lesz annyi esze, hogy nem köt ki velünk!

Sajnos, a többi is megizente a háborút. Sürgönyváltás, Franciaország javaslata a béke érdekében és a nagy hatalmak kijelentése: »Jól van! Nem bánjuk. De ezennel elrendeljük nagy hatalmi jogunknál fogva, hogy Törökország nyerte meg a háborút!»

Ez a rendelet aztán nem hatott! A kishatalmak nem fogadtak szót és ahelyett hogy Törökország nyerte volna meg a csatákat, ők győztek.

A nagy hatalmak erre csak egyet legyintettek a kezükkel és így fakadtak ki:

— Nem engedjük ám, hogy területváltozások legyenek a Balkánon!

Alig hogy ezt kimondták, Szerbia berendezkedett Üszkületben, Montenegró berendezkedett Szkutariban, Bulgária berendezkedett Kirk-Kilisszében és Görögország berendezkedett Karaferiében.

A nagy hatalmak erre titkosan megállapodtak abban, hogy Szalonikit nem engedik; mi következik ebből, hogy holnap Szaloniki a kishatalmaké lesz. Erre a nagy hatalmak Konstantinápolyt veszik védelmükbe. Következmény: Konstantinápoly a kishatalmaké lesz. És így tovább.

Ezek után most már könnyű megállapítani a »nagy hatalom« definícióját: Nagy hatalom az a hatalom, amely a kishatalmakat teljesen elnyomja és arra kényszeríti, hogy megvalósítsa azt, amit a nagy hatalom nem akar!

Maximus.

Krónika II.

A cezárevics.

— nov. 1.

Egy katonatiszt — fehér, egyenes és a melle tele Szent György- és Vladimír-ordókkal, mintha a Ler-montoff képzelődésének tarka kertjéből ugrott volna ki — megáll a csár előtt és így szól:

— A láz emelkedett, felség.

Az uralkodó az öreg lovastiszt bizonytalan lépéseivel megy át a harmadik szobába. Az ágyon hosszúra nyulva fekszik a cezárevics; koránál e percben idősebbnek tetszik. Egy szeplős ápolónő borogatást hoz és méltatlankodva néz a jégtömlőre, amely megfelel az uralkodó családnak kijáró tiszteletről és ragaszkodásról. Az ágy végén ül az anya és sir, mint a hogy minden anya... nem, ahogy minden tehén bög, ha a borját el akarják szakítani tőle.

A cezárevics megcsókolja az apa kezét. A szobában félhomály van. A falon függő Vernet-kép csillog, mintha távoli havas táj lenne. A hasonlatosság, amely a gyermek és I. Sándor közt van, most még élénkebbnek

tetszik. A láz megnagyítja a tárgyakat, gondolatokat, és megnagyítja a gyermek elméjének sugarait is.

— Fázol? — kérdezi a csár.

— Igen — feleli a fiu biztosan.

— Légy türelmes, fiam, ha felgyógyulsz, kapsz tőlem egy...

A csár nem tudja, mit mondjon? Mit lehet a minden oroszok trónörökösének ígérni? Az Urált? vagy a Káspi-tengert? vagy egy skatulya fakatonát? Az uralgó tehát zavarodottan hallgat el. A gyerek mosolyog.

— Mért akarsz megajándékozni? — kérdezi vállat vonva. — Én gazdagabb vagyok, mint te.

Az apa kényszeredetten nevet.

— Hehehe, természetesen. A tiéd minden, amit akarsz és hozzá előtted áll az élet, a hosszú, szép élet.

A gyerek hunyorít.

— A te életed? a nagyapám, a nagybátyáim élete? — kérdezi végre.

— Természetesen az is — mondja a csár, aztán egyszerre elhallgat.

Az ő élete, az apáik, a nagyapáik, az I. Pálok, II. Sándorok élete? A szüntelen aggodás, a folytonos törekvés, erősebbnek lenni a sorsnál, a gyöngeségnél, a félelemnél; az örökös bányarabság a hagyományok, porlepte alkotmányformák és csonttá száradt czárok tárnáiban? Az állandó megalázkodás egy gögös, elaggott dinasztikus gondolat előtt, amely nem tűr ellentmondást, s amely hatalmat, fényt, erőt, dicsőséget ad a szent uralkodóháznak, a multnak, a fogalmaknak, de nyomoruságot és halálos verejtéket annak, aki éppen a zászlót hordozza? És mégis mindegyik, aki soron volt és soron lesz, komolyan, szigoruan hordozza a fakó zászlót, amelyet négy évszázad porszemei avattak szentté: az utolsó nagy és dölyfös császárság szent és megközelíthetetlen jogarát. De mit ér az arany bot és az arany alma, ha az embernek a gyereke sötétvörös arczczal, csillogó homlokkal az ágyban fekszik és tágra nyílt szemmel bámul a sötétségbe?

— Világosságot! — szól az uralkodó gyorsan.

Meggyújtják a csillárt. A Vernet-kép havas tájából aranyos verőfényben uszó, tavaszi vidék lesz; I. Sándor fején a bokkrétás kalpag oldalt csuszik; csipőjére tett szép keze mintha nagy, puha liliom lenne; bal mellén az ordó mosolyog, mint egy okos, öreg macska szeme.

A gyerek is nevet.

— Mért nem kérdezed hát, hogy miért vagyok gazdagabb, mint te? — kérdezi makacsul.

— Nos tehát, miért? — bólint az uralkodó.

A gyerek fölemelkedik és megfogja az apja katonakabátját. Egy perczig hallgat, aztán megfontoltan így szól:

— Nos, atyuska, azért, mert nekem legalább gyerekkorom volt.

— Ezer bomba! — erőlködik a csár. — Hát nekem talán nem volt, te kópé?

— Nem, neked nem volt — ellenkezik kaczagva a fiu. — Teneked sohase verték be a pajtásaid a fejedet,

te nem gurultál le a háztetőről, te nem loptál almát a szomszédától. De én igen! Te már tiz éves korodban szent voltál, de engem nemrég úgy hasbarugott a játszópajtásom, hogy most ágyban kell feküdnöm és talán meg is hállok. De ha kilábalok, ha nagy leszek, ha a trónra kerülök és ha egyszer nekem is bombát dobnak a kocsim alá, legalább elmondhatom, hogy ha már nem voltam se férfi, se aggastyán, sem apa, sem férj, legalább gyerek voltam, éppen olyan boldog gyerek, mint az utolsó muzsik fia, akit a labdázásnál véresre vernek az iskolatársai.

— Orvos! — szól a csár megszeppenve. — Orvos! A gyerek félrebeszél? Orvos!

A doktor egy ügyes és mégis udvarias macskaugrással az ágynál terem és megfogja a fiucska kezét.

— Nagyon lázas, felség — mondja fáradtan méltatlankodva.

A gyerek elereszti az apja kabátgombját és lassan visszadől a párnákra.

— Látod, atyuska, — szól kiengesztelődve — ez a hasbarugás fog összekapcsolni az emberekkel, az étellel, a napsugárral, amelyet én soha, soha sem érhetek el. De nemcsak én, te sem, Sándor csár sem, Katalin czárnő sem, Nagy Péter sem, Rettenetes Iván sem érhetik el, soha, bizony, soha. Isten legyen velünk!

A cezárevics oldalt fordul és elalszik. Az anya újra sirni kezd, a csár föláll és tekintetét a parányi hőmérőre szegezi; a vékony vonalacskák, ez a rongy kis szerszám e perczen nagyobb és gögösebb erő, mint a nagy orosz birodalom, a szent legitimitás, Rurik, Jaroszláv, Iván, Katalin, Sándor és Nagy Péter együttvéve. Egy vödör jég, egy adag chinin, egy pohár mandolatej minden, ami a földi hatalmat e perczen még képviseli. A sok imperativus, amelyet a sors születésekor a csár bölcsőjébe lökött, mind elszéledt, csak egy kis szócska libeg előtte, ez, hogy: remény. A temérdek indulatból, amelyet a szemöldöke egy mozdulatával kormányoz, csak egy marad meg: a szereteté, amelyet önmagában, a saját borus lelke mélyén kell megkeresnie. Minden elhagyta: a gondosan, kinosan fölépített mult, a ragyogó hagyományok, a szent fogalmak, az egyház aranyba mártott szinei, az állam hatalmas aczéllüllői, e perczen csak az apa álldogáll a szobában és néz a gyerek fehér ágyára. Milyen kicsi és szegény az orosz birodalom!

Senki sem meri zavarni. A czárnak eszébe jut gróf Rosztópcsin döcögő rimü sirfölrata: Ici on a posé, pour se reposer, avec une âme blessée, un coeur épuisé, un vieux diable trépassé... mesdames et messieurs, passez! Igaz és orosz szavak. Mennyivel szerencsésebb ez a gyerek, aki ma még boldogan tudna meghalni! Melyik czárnak adatott meg ez a békés sors? Nem döreség-e a fiu életéért imádkozni, mikor ez az élet sohasem lehet oly szép, oly barátságos és oly jótékony, mint a mostani halál?

A fiucska nyugodtan alszik. Álmában egy nagy almafa alatt áll és azon gondolkodik, hogyan lehetne a zöld gallyakról a piros almákat lelopni. Azután a sebc

sajogni kezd és a csezárevics hirtelen élesen érzi, hogy ezzel a rugással a gyermekkor szép országának kapuja mindörökre bezáródott mögötte, s egy hegynek emelkedő, stációkkal telirakott göröngyös országuttra lépett.

Syrion.

Lira.

I.

Az édesapámnak rácsos kapuján
Remegve, szorongva két ifju kijött...

Az egyik fut a délibáb után,
Melyet elébe sovár lelke szótt,
Megy ismeretlen, kopár utakon,
Valami úzi szakadatlanul,
Nem csókolgatja langyos fuvalom,
Füben, bokorban ellenség lapul;
Meküzd viharral, buval, szerelemmel,
Ajkán nincs mosoly, csak daczos erő,
Afféle elszánt, „én akarom“-ember,
Fellebbejő, szilaj, vakmerő.
S mig szemével a csillagokba lát,
S babér fűződik fáradt homlokára,
Kifosztott koldusnak érzi magát,
Mert a szive kihalt, megrabolt, árva...
A másik maradt otthon, a hegyek,
Mezők nevelték, büszkén, szabadon,
Fütyörészgetve szántott és vetett
Zugó záporban, mosolygó napon.
S lett nagy asztagja, duczós gabonása,
Csengő szánja és jó futó lova,
Van borrajáró, mézszavu barátja,
S bánatkergető, derüs mosolya,
S vár rá egy csendes, kalászhaju lány,
Aki a sirig hűn szereti őt...

Az édesapámnak rácsos kapuján
Remegve, szorongva két ifju kijött.

II.

Miért kerülsz el, hol vagy szerelem?
Csillagtalan éjeken kérdezem —
Nevén szólítom. Néma, hosszú csend.
Mondjátok, merre ment?
Merre jársz? Hol vagy? Kinek szívébe?
Mi vagy te annak, gyásza, vagy reménye?
Piros vérontó töviskoronája?
Vagy csalfa délibábja?
Vagy üdvözitesz, gyönyöröket adsz,
Te vagy a lázas, virágos tavasz,
S két emberi szív jöttöd áldva áldja
Álmok tündérkirálya...
Tőlem hogy elmentél, nyugodt vagyok,
Nincsenek már örömeik, bánatok,
Se csók, se sáppadás, se rózsapír,
A szívem, mint a sir...

Kiss Menyhért.

A smokk.

Irta: JULES RENARD.

(13)

Marguerite egy hatalmasat rikolt, olyan erőset, hogy nem tudom elfojtani a kezemmel, mint ahogy a kalitka ajtaját hiába csapják be, a madár kirepül.

— Fáj?

Ijesztően sápadt. Jaj, hogy tiltakozik ez a gyenge liliomtest! Szégyellem az ügyetlenségemet, mint a kórházi ségédorvos, aki első operációját végzi egy élő testen, tompa késekkel, amelyek sehogyse akarnak vágni.

— Nem bírom tovább! — kiált Marguerite. — Meg akar ölni?

Nem lök vissza, de összehuzódik és görcsösen vonaglik.

Ez már sok, én is megadom magamat, meghátrálok.

Marguerite nagy édes szemei megköszönik a kiméletességemet. Mellette egy cseléd zavarát érzem, aki eltört egy drága csecsebecsét és elfelejtette felszedni.

De a kislány nincs még összetörve.

— Fáj még?

— Már nem.

— Szeretsz?

— Nagyon.

— Akarsz a feleségem lenni?

Kicsit késő most a szerelmemről beszélnem, inkább csinálok neki egy pohár cukros limonádét.

Halljuk Vernet szavát.

— A lámpiónokat!

Készítem a lámpiónokat.

— Bünt követtünk el! — mondja nekem Marguerite.

— Nem, az ember a férjével sohasem követ el bünt. De mégse mondd el senkinek!

— Soha senkinek, de biz' isten!

— Töröld meg a szemed.

Mert mégis sirunk. Az én élődi szívem megtelik könyekkel és aztán kiürül, akárcsak a szökőkutak medenczéje.

LIII.

Animal triste.

A csolnak az evezőm csapása alatt vigan siklik, messze kieveztem az ünnep zajától. Egy halász, aki éjjelre kiveti a hálóját, rám kiált:

— Ne menjen az ur messzebb, mert nem gyün többet vissza.

A fehér és a fekete bóják rángatják csikorgó láncukat. Egyiken egy alvó kormorán emészt.

Mitévő legyenek?

A nyílt tengerbe evezzek és ott veszek el?

Meddig fog Marguerite hallgatni? Ha csak megmukkan, kész a botrány! Most már egész biztosan a nyakamon marad. Vernet talán ezt fogja mondani:

— Kissé tüzesvérű volt a fiatalember!

De Vernetné ezt mondja:

— A nyomorult!

És odaadja-e az unokahugát egy nyomorultnak? Aztán semmi kedvem sincs a házassághoz. Rozsdás és fülledt színfoltok tünedeznek fel a lelkemben és érzem az orkánt. Sziklák mellett evezek, amelyeknek félelmetes hirük van. Már egy örökkévalóság óta állnak itt és biztos vagyok, hogy mindegyik kihasította már egy-két hajó oldalát. Néha megbillen a csónakom, bele-mártom az evezőmet a vízbe. Megnedvesítem a homlokom, a halántékom és nyomban elmegy a kedvem

attól, hogy elveszszek a tengerben. Szememet a bójákra szegzem és iparkodok ki a part felé.

Rémült sirályok cikáznak a levegőben, mint a szélnek szórt papirdarabok.

Tervezgetek és ama terv mellett maradok, amelynek a banalitása legjobban biztosítja a sikert. Csónakom könnyen tér vissza a kikötőbe. Pofozom az evezőlappal a csökönös vizet. Az ingástól egy kissé elkábulva, verseket mondogatok, és minthogy az én lelkem sivár, kedvencz költőimhez fordulok, hogy helyettem gondolkozzanak és beszéljenek.

A hullámok elcsitulnak, csónakom alig ing. Szíyem, amelyet az undor egy kicsit megbolygatott, újra szabályosan ver és elpihen.

LIV.

Illa berek . . .

Vernetnének egy hamis táviratot mutatok:

— Két-három napon belül visszajövök. Párisban mindenesetre látjuk egymást és Margueritenek ezt mondom:

— Várj rám és hallgass!

A család kikisér az állomásra. Egyedül Vernet nem vesztette el a jókedvét. A podgyászommal foglalkozik, tanácsokat ad az utra.

— Én majd elintézek mindent! — mondja.

Csendesen megyünk a kikötő mentén. Néha egy sóhaj ébred. Nézem azokat a dolgokat, amiket elhagyok, a ringó bárkákat, a mozgó bójákat, a tarajos hullámokat és a mentőcsónakban gubbasztó öreg tengerészeket, akiknek a szemük állandóan csipás. Az állomáson Vernet egy elsőosztályu jegyet nyújt át nekem.

Keresgélek a zsebemben.

— Ugyan hagyja!

— Oh, Vernet, ur!

— Azzal köszönje meg majd, hogy minél előbb visszajön.

Amikor a jegyet a noteszom lapjai közé csúsztatom, Vernet megjegyzi:

— Én a jegyet mindig a kalapom szalagjába dugom. Sohasem vesztettem el és a kalauznak is megkönnyitem a dolgát. Jaj, elfelejtettem a feladóvevényt.

Nagy lépésekkel ide-oda jár, intézkedik, kérdezősködik, buzgólkodik, nem törődve azzal, hogy méltányoljuk-e a szolgálatait. Nagyon is korán érkezünk, és minthogy mindenki magának tartogatja a gondolatait, a hirdetémenyeket és a vasuti rendeléseket olvasuk és sétálunk az állomás kis rezedáskertje előtt.

A gépész mondja:

— Hozom a mozdonyt!

És jön a mozdony vidáman, hangosan füttyentget, kerekei alól fehér füstszalag gomolyog elő és egészen elborítja.

— Még van idő — mondja a kalauz.

A teherszállító kocsikban angolnás kosarak sorakoznak egymás mellé, kis fűzfakosarak, apró bölcsők, amelyekben a tengeri rákok, a spár-halak és sok más kis hal friss, nedves fűágyon alusza álmát.

Egy nő lóhalálában szalad és jeleket ad. Mindig ugyanaz történik? Az állomásfőnök vár, a hordárok késlekednek, és a legjobb pillanat mégis az utolsó.

Ennek már sohasé lesz vége. Szeretnék egy brutális szakítást. Felesleges óvatossággal és fájdalmas lassúsággal huzzák ki belőlem a tüskét.

Beszállok egy elsőosztályu fülkébe, hogy helyet kapjak, amelyet a vasut takarékoságából két másodosztályu fülke közé helyeztet el.

— Nem kell sietni! — mondja a kalauz.

Nem, nem szalasztom el ezt a vonatot.

— Marguerite szeretné megcsókolni a tanárját — mondja nekem Vernet.

— Szabad? — kérdem és leszálok a vonatról.

Marguerite pajtáskodóan megcsókolja a két orcámat, mint egy nyugodt menyasszony.

— Magát is meg kell csókolnom, Vernet ur!

— Ugy-e azért, hogy a feleségemet is megcsókolhassa? Maga vén kópé! No Blanche, csókold meg.

— Szeret? — kérdezi tőlem a nő, olyan halkán, hogy a lehellete rezgéséből értem csak meg. S én így susogok:

— Szeretem.

— Beszállani, beszállani — kiáltja a kalauz torkaszakadtából.

A kocsi ablakán, amelyet Vernet maga zár be, hosszu tekinteteket váltunk. Marguerite rőzsás, Vernetné kicsit sápadt. Vernet fölösleges szeretetreméltósággal ismételteti, hogy negyed egyre érkezem Párisba és korhol, amiért nem vittem magammal zsemlyét.

Szerencsés utat kívánnak, kezét fognak velem és hosszan-hosszan, nagyon édesen reám tekintenek, aztán egy fütty, megrázkódik a vonat, intenek a fejükkel, a kendőjüket lobogtatják utánam: és valami végtelen-végtelen szomorúság borul rám.

LV.

Kint vagyok a vízből.

Elhelyezkedem, kinyujtom a lábamat, az ablakra könyöklök, a sinék mentén futnak az almafák, riadt baromfiak rebbenek el, foglyok szállnak, én pedig menekülök.

Ideje volt. A botrány okvetlenül kitört volna. Két tűz között elvesztettem a fejemet.

A barátaim tejbén-vajban fűrösztöttek. Most már csak arra jók, hogy emlékirataimban feldolgozzam őket.

Margueritenek majd vesznek egy kis pony-lovat, lovagolni tanítják, hogy elfeledjen engemet. A kislány első szerelmét levezeti a sport és az asszony utolsó szerelme bölcseségeiben ülepedik meg. Vernetné is bölcsőbb lesz s ezt fogja mondani:

— Áldom a véletlent, amely ide küldte és aztán elvette tőlem. Rövid kalandunk jól végződött; nem kell pirulnom, tisztességes maradtam. Az idegeimet megviselte, de már megnyugodtak . . . A lelkem mélyén van egy csendes fülke, ahova visszavonulhatok, távol a férjemtől, amikor egyedül akarok lenni. Az öregedő nőnek szüksége van az emlékekre. Ez idő alatt szereztem magamnak eleget. Nagyot akartam, de ezzel a kevéssel is beérem.

A melanchólia ködében így álmodozik Vernetné. Leginkább majd Vernet sajnál, minthogy annyi pénzt kiszedtem belőle.

Milyen jó, hogyha az ember lelkiismerete majdnem tisztá! Mert rosszabbat is tehettem volna, vérig gyötörhettem volna azokat, akiket csak megkarcoltam. Hallom Vernet szavát:

— Ön a feleségem és az unokahúgom szeretője! Érzem nehéz kezét a vállamon.

Lassankint egészen tisztába jövök magammal.

A hangulat és a táj folyton változik. Minden zökkenés elszakít egy szálát, amely hozzájuk kötött; ez Vernetné szomorkás szerelmével kötött össze, ez Marguerite ártatlan ébredő szívével, az pedig a jó vacsorákkal, a családdal, a puha vendégágygyal.

Mindegyik fonál elszakad. A fonalak vége a lelkemre hullik és most leráztam róla, mint a varrónő lerázza a kötényéről a czérnahulladékokat.

Kedves barátaim, még egyszer köszönöm a sok jót és isten veletek! A *Goncourt-ok naplójából* kicsenek egy mondatot és reklámtáblának a hátamra akasztom:
 »Egy jobb házaknál szolgált, jaczer parazita állást keres.«

(Vége.)

Saison.

Régiségek.

— nov. 1.

Mért szégyellném bevallani, mikor valóban szégyen, hogy nem a Belvárosban lakom, ahol jó lakni, sem a Lipótvárosban, ahol szeretnék lakni, hanem csak idekint a Józsefvárosban, itt a szűk és kellemetlen Népszínház-utczában, ahol a villamos nemcsak a sinén csikorog, hanem fent a vezetéknél is, ahol néha katonai automobilon mennydörögnek el az ablakom alatt s az agyvelőm fölött, és ezt mint Tihany rijjadó leánya hétszeresen veri vissza még néhány hatemeletes ház, amikbe így nemcsak a szemem pusztul bele, olyan utálatosan izléstelenek, hanem a fülem is, olyan visszhangosak. És mért vallom be ezt? Mert a Népszínház-utczán által ismerem a Teleky-teret, a megboldogult Ujvásártér utódát. Az Ujvásárteret szintén ismerem, s néha keresem a szakállamat, fehér szakállamat, hogy végigsimogassam s aztán, hja-nem-ugy-volt-ez-hajdanán' jelszóval emlékezni kezdjek. Hajdinába-danába csakugyan nem ugy volt ez. Mi? Az, amiről beszélni akarok. Az Ujvásártéren is handlék voltak, a Teleky-téren is handlék vannak, sőt lehet, hogy a handlék, ha azóta Isten éltette őket, a régiekkel azonosak, maga az üzem azonban, látom, megváltozott. Az Ujvásártéren ócskaságokat árultak, a Teleky-téren azonban csak újdonosságokat, vagy régiségeket kínálnak.

Tessék figyelni a nuánszra.

Ha kimegyek az ócskásokhoz és akarok egy rézágyat venni, akkor, ugy-e, azért mentem az ócskásokhoz, hogy egy ócska rézágyat vegyek, féláron. Így volt azelőtt. Most másként van. A kultúra tönkretette ezt a várost. Az ócskásnál nem az ócskát keresik, hanem a régit. Az emberek műveltek és szemérmesek, miért? mert műveletlenek és szemérmetlenek és egy félig-uj angol rézágyat szeretnének venni, de ha már félig-uj csak, legalább Lujikatorz legyen. Az. Tizenegynéhányadik-Lajos-korabeli. És az ócskás-boltok, mert nem volt szabad elmaradniok korunk színvonalától, valóban át is alakultak régiség-kereskedelmi-gócpontokká.

Ki látott már ó-renezánsz faliszekrényt, amely nemcsak ugy kinéz, mintha vadonat-uj volna, de csakugyan vadonat is? Én láttam. A Teleky-térről hozták derék pesti emberek, akiknek az előbbi butorát nyilvánvalóan megették a szu, illetve a poloska, s akik most ujonnan rendezik be magukat régiségekkel. Érteni kell hozzá? Na ugyan! hát ki nem ért a régi holmihoz? Láttam Napoleon íróasztalát is, amelylyel a Borodinón kelt át a nagy férfit, bizony kicsit megviselt jószág, de gon-

dolják el, milyen régen volt az, hogy Napolcon felugrott erre az íróasztalra és így szólt katonáihoz:

— Katonák, háromezer gulya néz reátok e térről.

És ez az íróasztal nem drága. Ha jól emlékszem, százhusz korona. De megfizethető-e pénzzel az a gyönyör, hogy Berger ur, aki napközben a Lehántoló és Pénzgyártó Banknak paráf-joggal felruházott prokuristája, este ez íróasztal mellé ülhet elolvasni az ő mindennapi egyetlen szellemi táplálékát, az estilapokat? Nagy dolog, nemde? És vasárnap eljönnek az ismerősök s akkor az íróasztal megkapja a maga beállítását. A vendégek is emlékeznek Napoleonról, ámbár valószínűleg nem emlékeznek Napoleonra és Borodinót alig tudják megkülönböztetni Sörödinótól, ahol Napoleon szintén járt és szintén mondott egy nevezetese.

És milyen szőnyegek kaphatók odakint? Turkesztán, Irán és Bokhara összes álmai beléjük szöve, van olyik Abdul Hamid háreméből is, mert azt mindenki tudja, hogy az uj-törökök föloszlatták Abdul Hamid háztartását, ezerkétszáz nőt elkoboztak tőle, csak háromszázhatvanötöt hagytak meg neki, s az ezerkétszáz nő mindegyikéhez nemcsak egy-egy Arden-Eunoch, hanem legalább két-két legfinomabb és mérsékelt áru perzsaszőnyeg is tartozott. És hová kerültek volna el ezek, ha nem éppen a Teleky-térre, ahol a nagyérdemű közönségnek legjutányosabban rendelkezésére állanak? Ott vannak a szőnyegek és a pesti konojszerek (franciául: connaisseurs) boldogan legeltetik képzeletüket a szultáni czirádákon, amiket czirádéknak látnak, mert olvasták a lapban, hogy a szultán irádékát szokott kibocsátani. Valószínűleg szőnyegekre írta őket; mit lehet tudni ezekről a bolond keletiekről; akik ugyis annyira bele vannak keveredve a butorismébe, hogy magukat ottománoknak nevezik, ami nem kanapét és nem sonkászsemlét, hanem muzulmánt jelent, míg ellenben a divány nem sezlóng náluk, hanem kabinet.

Így áll a derék középosztály a régiségekkel; ellenében a nép alacsonyabb rétegeivel, amely szintén kijár ugyan a Teleky-térre, de kizárólag új dolgok beszerzése miatt. Sirassam-e a nép megromlottab erkölcsseit is? Nem keresik már az uraságoktól levetettet, mert nem érzik meg benne a levetettség urasságát. A nép zordon és poézistalan lett, s nem kell neki az emlék, ami egy-egy mellényhez fűződik. A nép otromba. Ó, ha lehetséges volna, hogy hazánk élő nagyjainak kimustrált ruhái megjelejenek e téren! A kitűnő középosztály hogy özönlének még jobban végig az utcámon. Ha bizonyos volna benne az ember, hogy magára veheti Batthyány Lajos gróf nadrágját, Károlyi Mihály gróf mellényét és Lánczy Leó kabátját! Mily felemelő érzések viharzanának át az összes kebleken, amiken eddig csak az unalom számuma hordta végig a homokot! De ez még nem jutott eszébe az üzletembereknek, s így mindaz a kegyelet, amely a senkiket a valakikhez fűzi, kamatozatlanul hever. Ennek nem volna szabad így lennie. Valamit kellene csinálni a régiség-vágy csillapítására. S mielőtt be bellene csukni a Nemzeti

Muzeumot, amelyben igazi régiségek vannak. Kit érdekelnek azok a holmik, amik üvegszekrény mögött állnak s amik nem az enyimek? Kit érdekel Hunyadi János páncélja, ha nem veheti magára, hogy délután a kávéházba menjen vele s ott az érczebel mögé önthesse pikkolóját? Kezd kinőni a történelmi érzékünk, vigyázzunk, mikor borbélyhoz megyünk, le ne borotválja rólunk.

Gábor Andor.

HETI RIGMUSOK.

Háboru-nap.

Ne szólj könnyedén a halálról,
S a háborut ne vedd félvállról.
Ha magad népfölkelő is vagy,
Félelmed legyen akkor is nagy.

Mások a háboruba mennek,
De ne tessék örülni ennek.
Örülni abszolút ne tessék,
Reád is hárul kötelesség.

Például, hogy te hogy-mint véled,
Neked azt muszáj megbeszélmed.
S gondolnod kell a puskaporra,
S aztán a borzasztó nyomorra.

És hétfőn gyűjts a törököknek,
És kedden gyűjts a görögöknek.
És szerdán gyűjts a bolgároknak,
Csütörtökön szerb polgároknak.

S ha van tüzojító s tanító-nap,
Hála az égi alkotónak,
A háborunak is lesz napja,
Melyen a könyört csak ő kapja.

Az utcán hölgyek állnak fezzel,
És sok pénzt szednek össze ezzel.
Nagy lesz a gyűjtés, interurbán,
A hölgyek fején lesz egy turbán.

Lásd, ez a népfölkelő része:
Tőle telik meg a pénz-csésze.
S ha már csordultig lesz a kassza,
Csak akad, aki elsikkassza?

Pikk.

A gyűrű.

Irta: MAXIME FORMONT.

— Ez a csiszolt kő, uraim, valóban kivételes szépségű. A grófné az én kérésemre befoglalta egy gyűrűbe s többre becsülte minden más ékszerénél. Ez az oka, hogy én nem soroltam be pompéji gyűjteményembe. Egész külön helyen őrzöm. Hiszen gondolhatják... egy emlék...

E szavakat Olinto gróf, a gazdag firenzei műgyűjtő mondotta, akinek Bellosquardo-villájában megbecsülhetetlen gyűjteménye volt olasz régiségekből. Az Arno völgyével és a fiesolei csucsokkal szemben

levő terrazon ültek az urak, cigarettázva, csupa jó barát. Csöndesen alkonyodni kezdett. A táj fölött könnyű párázat terjengett, amely homályosabbá tett minden körvonalat.

— Nagyon jó lesz, — folytatta beszédét a gróf — hogyha önök látják ezt a maga nemében páratlan követ. A titkárom majd elhozza. Attilio!

— Gróf ur!?

— Hozza el, kérem, a gyűrűt a ládából, amely, mint tudja, ott van íróasztalomon!

— Volna szives a gróf ur a kulcsot ide adni?

— Itt van!

Ezzel kivette a kulcsot a mellényzsebéből és átnyújtotta. A titkár igen szép fiatalember volt, klasszikus vonásokkal és sűrű fekete fürtös hajjal. Távozása után a gróf csöngetett.

— Tonio, — szólt a belépő komornyikhoz — hozza be a lámpákat!

Már kezdett terjedni az alkonyi homály s már nem láttak elég jól ahhoz, hogy a várva-várt műkincsot megbírálják. A gróf nem vezette be a villamos világítást házába, amely a tizenötödik század izlése szerint, oly tiszta stílusában épült, hogy büszkén vallhatta volna a maga művének akár Michelozzo, akár Brummelesco. Tonio bejött a lámpákkal, de a titkár nem jelentkezett. A várás idejét csevegéssel töltötték.

Olinto gróf igen érdekesen beszélt a művészet formáiról, az ötvösművészetről, mint egy olyan nagy ur, akinek öröme telik az ilyen holmiban. Beszélhetett volna mint szaktudós is. Élvezet volt hallgatni.

A titkárt még most is hiába várták.

— Valószínű, — jegyezte meg a gróf — hogy a jó Attilio nem találja a gyűrűt. Ugy látszik, magamnak kell utána nézni. Bocsánat, uraim!

Kiment a terraszról. A kényelmes karosszékben elnyújtózva, az urak tovább beszélgettek, miközben néha könnyű füstfelhőket bocsátottak a juliusi mennyebolt felé, amelyen épp most gyulladtak ki az első csillagok. A gróf alig néhány percz múlva megjelent és pedig halálsápadt arcczal.

— Uraim! Épp most valami irtózatosságot történt. Az én szegény Attilióm hirtelen meghalt!

Mindnyájan felugrottak. Csak összefüggéstelen szavakat lehetett hallani. A megdöbbenéstől valamennyien szinte bénultan álltak ott. Olinto gróf iparkodott urrá lenni felindulásán, hogy némi fölvilágosítást adjon a jelenlevőknek.

— Amikor beléptem a dolgozószobámba, ott láttam a padlón elterülve. Hátrafelé esett s még arra sem volt ideje, hogy a ládát kinyissa. Szóltam hozzá, de nem felelt, erre ráhajoltam és észrevettem, hogy a szive megszűnt dobogni. Rinaldini doktor, tegye meg nekem azt a szomorú szolgálatot, hogy megállapítsa a halált!

— Ez kötelességem — jegyezte meg az orvos.

— Az urak velünk jöhetnek.

Mindnyájan követték a gróft és az orvost attól a félelemmel vegyes kíváncsiságtól hajtva, amelyet egy szerencsétlenség kelt az emberben. Beléptek a dolgozószobába. Rinaldini ráhajolt a holttestre, megtapogatta, fülét odatette a mellére s még azt sem mulasztotta el, hogy egy tükröt tartson a nyitott szája elé, hogy vajjon nem látszik-e rajta nyoma a lehellenek? Végül is csak a beállott halált tudta megállapítani.

— Agyguta? Szivszélhűdés? — mormogta maga elé, még mindig ott térdelve a halott mellett.

— Valószínűleg szivszélhűdés — mondotta a gróf.

Ekkor hirtelen nagyon megváltozott az orvos arcza, anélkül hogy a borzongó urak észrevették volna.

INNEN-ONNAN.

A szeme tágra nyílt, a szemöldökét összeráncolta, mintha valami megmagyarázhatatlan, rettenetes dolgot látna. De hamarosan rendbehozta arcvonásait s arcán ismét a hivatásával járó nyugalom kifejezése ült. Lát-szott, hogy igen gondosan vizsgálja a halott jobb kezét, valamint a kulcsot is, amely ott feküdt a szőnyegen egészen mellette.

Ezt csak a gróf figyelte meg, megrázkódott és elfordult, mintha az volna a szándéka, hogy pillantása ne találkozhatnék az orvoséval, amikor az majd fejét fölemeli. És amikor az orvos aztán mégis ránézett, ő elfordította tekintetét.

— Igen, — szólalt meg Rinaldini dr. különös hangon — szívszélütés esetéről van szó. Ez világos... nagyon világos...

Fölkelt a halott mellől. A vendégek, akiknek kíváncsisága kielégült, és akik a halál fönségének láttára egy kissé nyomott hangulatba jutottak, megindultak kifelé. Künn csoportba verődve szorongatták Olinto gróf kezét. A gróf a részvénytálatkozatokra csak értelmetlen szavakat tudott mormolni, és főtörekvése az volt, hogy kikerülje a doktor szemepillantását. Rinaldini nem ment el. Amikor a gróffal egyedül maradt, oda-lépett hozzá:

— Attiliót megmérgezték — mondta a szemébe nézve.

— Mit beszél ön itt? — szólott Olinto gróf elsápadva.

— Attiliót megmérgezték, — ismételte Rinaldini még határozottabb hangon — és pedig ön mérgezte meg!

— Elment az esze, doktor, vagy én bolondulok meg! Ön azt állítja, hogy én öltem meg ezt a szerencsétlen embert?

— Igen, az autopszia majd kimutatja. Mert a rendőrség már egy óra mulva tudni fogja, hogy mit tartson a halál okának... Amint én visszatértem Firenzébe... Ne akarjon rám rohanni; énnálam mindig van fegyver; amikor éjjel kell künn járni az utcán a betegeket látogatni, ez szükséges óvintézkedés. De én meg akarom önnek mondani, hogy miképpen ölte meg Attiliót: A jobb keze mutatóján egy kis szurás nyoma van. Annak a kulcsnak, amelyet ön neki átadott, a fülén viszont van egy kis éles kiemelkedés, amely benyomódik a husba, ha a fülét például egy nehezen nyitódó zárban erősebben kell megszorítani. Én meg merek rá esküdni, hogy az ön gyűrűs ládjának a zárjában homokszemek vannak, amelyek megnehezítik a szerkezet működését. Arról is szentül meg vagyok győződve, hogy ezen a piczi kis kiemelkedésen, amelynek szurása Attiliót megölte, rögtönlő mérget találtam. Ajánlom magamat, gróf ur. Ön híres minta után öli meg az embereket. Ön műbarát, ön régiségkutató és tapasztalása visszanyulik a Borgiák korába. Sajnos, tudja meg, hogy én ismerem ezeket a klasszikus szerzőket. De most még egy dolog érdekelt. Miért ölte meg ezt a szerencsétlen embert?

— Miért? Miért!? — ismételte Olinto gróf. — Hát tudja meg ezt is. Én azért pusztítottam el Attiliót, mert néhány hónappal ezelőtt olyan leveleit találtam meg, amelyeket a feleségemhez irt s amelyekből kitűnt, hogy a kedvese volt. Megboszultam magam... Szeliden, ő nem szenvedett... holott én...

A szeméből keserves fájdalom sugárzott. Rinaldini doktor zavartan és határozatlanul nézett rá. De aztán hirtelen elhatározással odadobta az asztalra az áruló kulcsot, amelyet el akart vinni:

— Isten vele, gróf. Tegye el. Én fölmentem önt mindentől...

Fordította: N. K. J.

Gróf Csáky Albin. Csöndben és majesztétikusan, anélkül hogy a politikusok szokott »bucsfelléptéből« részét kért volna, kísértalt a magyar politikából. És vele ment, vele vonult nyugalomba egy egész korszak is, egy stílus, amely soha, soha többé visszajönni nem fog: a régi magyar liberálizmus, a százpercentes, amely az egyházpolitikai harcok tüzeiben kapta meg a vérkeresztiséget. Csáky Albin gróf ezt a stílust szimbolizálta ott a lordok trónusában, úgy ült ott a parvenü-ideálok tumultusában, komoran, méltán és fölségesen, mint az Orczy-ház a máról-holnapra támadt paloták közt. A Csáky Albin távozásával le fogják bontani a politikának ezt az Orczy-házát is, jönnek majd a tótok, a politika pallérai és csakányok koppannak, ott, ahol egy decennium előtt még igék tombolnak, és nincs az a Vasvári Pál, aki az eszmék áradását megregulázza, — és Csáky Albin, a magyar liberálizmus Mikesképp, visszavonul a maga Rodostójába és csöndesen, fölényesen és megértéssel hallgatja az ár mormolását.

* * *

Sodomától Budapestig. A pesti közönség sir, nyöszörög, mert türheterlen a helyzete. A világítás gyatra, a lakásviszonyok komiszak, a drágaság elviselhetetlen. S mikor a szenvedők napnap után kórusban zengik ezt, meglepődve kell tudomást szereznők arról, hogy Budapesten van valaki, aki jutalmazásra méltó érdemeket szerzett munkájával, melyet a főváros körül kifejtett. Ez a valaki Bódy Tivadar alpolgármester. Lehet hogy csakugyan sokat és hasznosat dolgozott. A miniszterelnök mondja, tehát semmi okunk a kételkedésre. De hol a munka eredménye? Hol a látszatja? Tudjuk, hogy sok ezer rossz munkás kártevését nem teheti jóvá egy kiváló munkás. Ennek az egy embernek a jó munkája elvész a gyatraságok egész tömegében, s Lukács László finom érzékét dicséri, hogy ő még ebben a sötét tömegben is észrevette Bódy Tivadart. A fővárosi közönségtől elvárhatná most az ország, hogy Bódy Tivadar érényeiért bocsássa meg a főváros urainak minden bűnét, hibáját. Sodomában is csak egy jó embert kerestek és ezért az egyért megbocsátottak volna egész Sodomának. Így tanítja ezt a biblia. Jó, jó! A biblia ismerte Sodomát, de nem ismerte még Budapestet.

* * *

Elárverezett siremlék. Kissé régies a humor (anno 1800), — de stilszerű. Az, hogy szegény Vajda János siremléke szörinszálán elvész, aztán kiderül, hogy a szobrász halála után elkötyavetyélték, a szoborbizottság pedig azóta bottal üti a nyomát. Jellemző, hogy ez azzal a morózus és gyomorbarajos költővel történik, aki állandóan dohogott a világra s pesszimizmusára — vet kovácsolt abból is, hogy szél befujt a nyitott überczigerébe — mért éppen az övébe? — és a kofa becsapta őt — mért éppen őt? s egy ur tüzet kért tőle az utcán, — mért éppen tőle? Mi ezt csak czudar pechnek tartjuk, de ő a véletlen pimasz fricskáiban az anankét érezte, a fátumot, a sötétben feldübörgő végzetet. És amikor elvett egy nőt, akit senki se vett volna el, a házassága első reggelén, a nászéjszakája után keservesen sirt a Muzeumkertben, egy esőtől csurgó padon, a ködben, egyedül. Mindenét elvesztette szegény. A pénzét, a kedvesét s elvesztette a siremlékét is. Nem sértő az emlékére, mert egy költőt csak a stílhibája sért, ez pedig annyira illik hozzá, mint Petőfihez az, hogy a csataterén halt meg és Heinéhoz, hogy mafráczágyon sóhajt utolsót. Neki elárverezték a siremlékét. Panaszosan kérdezheti most is: mért éppen az övét?...

♂ A párt-kuplé. A muzsát most már politikai tüzoltó-bálókba is elviszik nálunk és ő nagysága egész otthonosan érzi magát a táncsteremben, melynek neve: Politika. Ő nagysága otthonos, a tánczosok azonban nincsenek tőle elragadtatva. A bunyevác Párisban, a szinügyi bizottságban például szót kért a kormánypárti tánczos, hogy aszongya, a szemérmetlen perszóna nagyon illegeti magát, — ü kormánypártival az istennek se tánczol. A főfőrendező: a — le a kalappal! — a rendőrkapitány erre azt felelte, hogy az apja istenit, ha Pállal tánczolt, tánczoljon Péterrel is, ha — mert erről van szó — kikuplézták a kormányt, kuplézzák ki az ellenzékét is, a sipot, dobot és trombitákat is. Hát persze: kuplézzák ki, — csak egyről feledkezett meg a kitünő pandur, arról, hogy ő nagysága nem történetíró, hogy pártatlan legyen, se katedra, se akadémia, ő csak egy szegény muzsa, az is a könnyebb fajtából — egy operettből szaladt ki — és annak dudál, annak énekel, aki hangosabban csapja neki a szelet... czintányérral.

* * *

♠ Kis bolgár herczegek. Két kis bolgár herczeg játszott a földön nyáron, Tátrafüreden. A czár szeret bennünket. Az idén is a magyar hegyek és a magyar fenyesek közé hozta a kis princzeket. Valaki látta ezt a jelenetet — amint a csecsemő História a homokból csibéket rakott — és hallotta azt a bájos párbeszédet, amit annak idején el is mondott nekünk, de aztán elfeledtük és csak most jut eszünkbe, hogy bolgár kartácsok röpöknek a levegőben.

Riedl Frigyes, egyetemi tanár és *Fraknoi* Vilmos, a történetíró beszélgettek egymással.

— Vajjon hol halnak meg ezek a kis herczegek? — kérdezte Riedl, aki sokáig bámulta a gyermek-idillt.

Fraknoi Vilmos, az oknyomozó történetíró, rögtön felelt:

— Konstantinápolyban — a császári trónon...

— Nem, — vetette ellen Riedl, akit nemcsak a tudásáért, de a művészetéért és a meleg poéta színeért is szeretünk — ezeket a herczegeket Szófiában egy zugutczában szurják le orgyilkosok...

Akkor még csendesen virágoztak a fák a Balkánon, háborúrólcsenkise beszélt, csak az oknyomozó hisztorikus és a romantikus látásu egyetemi professzor. Nyáron valószínűbbnek láttuk a professzor jóslatát, de a ma télén a hisztorikusnak adunk igazat. A bolgár czárevics már a konstantinápolyi trón felé bandzsit.

Leirtuk ezt az epizódot. Egyelőre talán nem kell félni, hogy az íródeákot lefejezteti Ferdinánd, Nagybulgária czárja.

SZINHÁZ.

Bernstein.

(*L'assaut a Vigszinházban*).

Miért ne foglalkozzunk vele komolyan? Elég különös jelenség hozzá. Egy drámairó, aki a hibáinak köszönheti a sikereit. Aki a tehetsége árnyoldalaiból él. Akinek csak elvétve akadnak jeles perczei, de ezek teljesen unalmasok. Mint ahogy Ibsennek erényeiről fejezeteket irtak, próbáljuk pontokba foglalni Bernstein hibáit.

Bernstein fantáziátlan. Az Ostrom-ban egy nagy államférfit dicsér egész este. Nagy államférfi... Csak egy kissé is művelt elmében rezonálni kezdenek tiszteletreméltó nevek. (Kaunitz-Rietberg, Mercier, Coloredo? ... Dehogy, közelebb kell jönni; mondjuk inkább: Waldeck-Rousseau.) Tehát várunk egy nagy politikust, aki most jön a Bourbon-palota förra-

dalmi levegőjéből. Bernstein be is hozza... nem érünk rá felocsudni, valósággal az arcunkba vágja ezt az államférfit. Beleerőszakolja a tudatunkba, úgy hogy egy percz alatt megszokjuk. A mozdulat szép és elegáns. Bernstein, ez az utonálló, kloroformot csap az arcunkba, s mire magunkhoz térünk, már egészen természetes, hogy Mérítal, akihez a szinpadon szerencsénk van, nagy államférfi. Pardon a parallelért, de Goethe Egmontjáról annak idején szintén megállapította egy rokonszenves kritikus, hogy a nagysága nincs megokolva, s nem látjuk őt a fórumon. A Bernstein hőse is nevetségesen kicsi és szürkebeszédű ember. Előbb halkan kezdünk kételkedni: Mérítal nem is nagy férfi. Miután rájövünk: Sőt, egy közönséges gazember. De a végleges ítéletünkkel várunk. Hátha halljuk őt szónokolni, vagy egy törvényhozói nemes gesztusát, vagy egy mondatát, melylyel ezeket nyugtat meg? Hátha látjuk őt *en agissant*? Nem. A fantáziátlan Bernstein nem képes megálmodni... Waldeck-Rousseaut. Egyetlen-egyszer hallunk egy citátumot a czimszereplő politikus beszédeiből. Vigyázzunk, mert e citátum mutatja meg, milyen nagy szónok, következképp milyen nagy államférfi Mérítal és milyen jó drámairó Bernstein. De a citátum, melyre egy nő, mint valami családi ékszerre, örömkönyvek közt hivatkozik, ez: A szónok (a közbeszólókhöz): Önök nagyon tévednek, ha azt hiszik, engem meg lehet szakítani!... Elhülünk. Mi ez! Ez citátum? Ez beszéd? Ez politikus? Ez államférfi? Igen, Bernstein fantáziátlan és nem képes megéreztetni hőse közéleti romantikáját. Mérítal itt jár előttünk, de nem érezzük nagysága legalitását, s minthogy nem hiszünk benne, a drámájában sem hihetünk. Egy reális politikus megrajzolásához költészet és képzelet kell mindenekelőtt, több mint egy trubadur jellemzéséhez. Bernsteinnak első és legfőbb hibája ez... de a közönség? A közönség, ha a szürke és fentszidott citátum helyett egy combesi, vagy — maradjunk nála — Waldeck-Rousseau idézetet kapott volna, egyházpolitikáról, hadseregről, vagy tengerészetről: akkor átnatkozta volna a citátumot és ásitott volna Bernstein... fantáziáján. Majd mi elképzeljük a szükségeseket, ön vigye tovább a cselekményt fantáziátlanul, mondja a nézőtér. Bernsteinnak ez a hibája tehát egyik legfőbb vonzóereje.

II.

Bernstein bünösökkel dolgozik. Jelenleg is egy egész estét betöltő panama fekszik előttünk. Ez a drámairó teljesen dekadens, rajong a férges emberekért, a botrányokért és a csalókért. Ez mégsem az élet képe s a szinpadon nagyjában mégis csak az élet képe kell hogy tündököljön, vagy legalább az idealizált életé. (Lehet hogy Bernsteinnak ez az ideális élet.) Nincs egészséges embere, ebben a darabjában sem, nincs intakt nője, talán mert a szerző lelki berendezettsége is vonzódik a társadalmi és politikai dekadenciához, talán mert... egy egészséges és szép jellem megrajzolásához művészet kell. Torzítani könnyebb. Mérítal jelleme egy országos panamán keresztül határozódik meg, s ez sokkal hálásabb feladat, mint e politikust például egy nagy jóléti intézmény megalkotása közben karakterizálni. A panamák drámairója Bernstein. A panama a közszereplő emberek... vérbaja, mindannyiukon kiüt előbb-utóbb, s groteszk pózokban szenvednek e modern betegségtől. Bernstein azonban valósággal visszaél ezzel a nyavalyával. Nem a tragikumát ábrázolja, hanem a külső csufságait... mint egy dilettáns orvos, ki dicsekszik a bétege különös kórtünetivel, anélkül hogy gyógyítani próbálná. Bernstein látja, hogy a modern társadalmi bünök közül ez a legszenzációsabb. És erre nem is nehéz rámutatni. De a végén beleununk e bünösökbe, a férfiba, ki lopott, a nőbe, ki szereti a tolvajt, a csalóba, ki a tolvajt leleplezi... istenem, hisz így a legkönnyebb dolgozni. Kiváló férfiak mint panamisták. E kiváló férfiak ilyenkor félállatokká válnak (nem kell

őket behatóan jellemezni), üvöltének (nem kell czizellálni a dialógust), végül kimenekülnek a csávából (ami nem esik nehezére az írónak, s megnyugtatja a közönséget). Mi megutáljuk e hazug, mert egészen bűnös miliőt, de a közönséget roppant érdekli, akár egy szenzációs riport. Bernstein e hibája tehát második legfőbb vonzóereje.

III.

Bernsteinnek nincs szive. A szerelmi történetei, hol a drámaíró szívének kellene dobognia, hidegek és hihetetlenül erőltetettek. Egy szerelmi vallomás nála inkább egy párbaj. Egy férfi és egy nő találkozása... Két merev vonal összehajlik egy percze. Vagy, mint itt, az Ostrom-ban: a nő tesz előbb szerelmi vallomást a férfinak, tehát a jelenet kómikussá válik. Általában Bernsteinnél a szerelmi jelenetek képviselik a humort. Darabjai olyan komolyak, hogy az első lágyabb érzés e rideg miliőben, mint a szerelem, már nevetségesen hat. A szerelem vagy üzlet nála, vagy szórakozás, de semmiesetre sem adja meg neki a jogczimet arra, hogy a komoly emberi érzések közt szerepelhessen. A szerelem — mondja Bernstein — mindig mellékes. Először jön a panama, azután a becsület, azután a barátság... és csak végül a szív. Bernsteinnek nincs szive, a közönség azonban hálás neki érte, mert nem kell elérzékenyülnie és nem kell tulságosan együttéreznie az alakokkal. Ez a hiba Bernsteinnek harmadik erénye.

Mindazonáltal tisztelnünk kell őt, az ifju chef d'école-t, kinek bátorsága volt másképp értelmezni a drámát, mint ahogy eddig szokás, s aki merev és komoly darabjaival mint egy vihar szállt át modern európai színpadokon. Ő határozottan ellenfele, a legveszedelmesebb talán, a kritikának. Elválasztotta a kritikust a közönségtől, s nem tudhatni, nincs-e igaza? A francia írók siránkoznak, hogy tönkretette a tradíciókat. Tehát forradalmár is. Kapitalista forradalmár. Amellett hogy nem szeretjük... milyen szimpátikus!

Szabolcsi Lajos.

ZENE.

Hubay Jenő.

Tizenötéstartendős korára Joachim tanítványa. Liszt Vieniavszki versenytársának nevezi és Vieuxtemps az utódjaként mutatja be. Saint-Saëns kritikájában rajong művészetéért, Coppée operaszöveget ír a számára és Massenet segíti a hangszerelésben. A Cremonai hegedüst hetven színpad játszsza. A Cremonai hegedüs az első magyar világsiker. ... Brahms őt és vonósnégyes-társaságát kéri fel, hogy némely művét bemutassa Európa közönségének és München, Lipcse, London és Chicago kínálják meg főiskolai katedrával. Az életrajza egy ragyogó művészkariérré története, amely nem egy mozzanattal élkelődik be a zenetörténetbe. Ifjkorában a világ egyik legnagyobb hegedüművésze, férfikora elején ünnepezt zeneszerző, élte delén a legkitünőbb pedagógus.

Szerepe a magyar zenei életben... Zenei kultúránk a Zeneakadémiából indult ki. Ez az intézet Liszt szellemében keletkezett. Mihalovich Ödön liberális gondolkodása kontaktusban tartotta az *élettel*. A legujabb

magyar zeneszerzők tanárai az intézetnek és a magyar zenei forradalomnak akadémiai tanárok a hősei. Koessler János nevelte az új magyar zeneszerzőket, Thomán István és Szendy Árpád a zongorásokat, a csellistákat Popper Dávid és a magyar zeneesztétika tudós művésze Molnár Géza lett. Hubay Jenőnek az a feladat jutott, hogy ráczáfoljon Lisztre és megmutassa a világnak, hogy a magyar hegedüművész fogalma nem azonos a cigányprimással.

A magyar: hegedüs nemzet. (A germán zongorázik, a latin énekel.) A magyar hegedüs-kultúra örizte meg legtovább nomád karakterét. Hubay Jenőre várt a civilizálás munkája. Az ősi magyar virtussal és idealokkal előkelő és nyugati kulturáltságát helyezte szembe és detronizálta Dankó Pistát.

Művészete francia művészet, a mult század utolsó negyedének művészete. Nem fordult korának felfogása ellen. Beleilleszkedett. Stílusát a kor teremtette. A szalónok divatos zenei nyelve tükröződik benne. Brillians készség, mondaine elegancia, gond a formára és a külső megjelenésre, a megjelenés hatásos és mutatós volta, gyöngéd, parfümös, kissé felszínes és tartózkodó lira, semmi nagy indulat és illetlen kitörés, a heves gesztusoknak konvencionális formákba való kényszerítése jellemzik műveit és a hegedü tőkéletes ismerése. Hegedü-kompozíciói szinte nem is egyebek, mint a hangszerben rejlő végtelen lehetőségek felszínre emelése. A matéria lelkesítette itt a művészt és szabta meg a téma alakításának feltételeit.

Virtuóz, kamarazenesz, karmester, komponista, pedagógus. Működése azonban csak látszólag ilyen sokrétű. Valójában: a hegedüs dominál minden tevékenységében. Vérbeli, született hegedüs, ezen a hangszeren érez és gondolkodik, oly mélyen és mindent átfogóan, mint senki ebben az országban.

Hamupipőke. A régi olasz operairodalomnak a szövegírók a hamupipőkéi. A komponisták készen rakták eléjük a kottát, amelyre verset kellett faragniok. Wagner állította helyre a paritást a két fél között, a drámaíró egyenjogusította a zeneszerzővel. Az egyensúly azóta ismét felborult. Ma a librettistát látjuk az előtérben. A partitúrákon mind ritkábban jelenik meg az »opera« megjelölés. A Tosca: melodráma, a Tiefland pedig csak: dráma. A zeneszerző ezzel szimbolizálja alárendeltségét. Ez a szerepcseré nem nevezhető feltétlen, nyereségnek. Még ma is, többnyire, a zeneszerzők a tehetségesebbek. A Hamupipőke szövegekönvívében keveredik a mese az operettel. Ez a keveredés élvezhetetlen. Bogrács-gulyás csokoládészószszal. A stílus egyenetlensége pedig tükröződik a zenében. Buttykay Ákosról tudjuk, hogy van díszponáltsága a faji zenére és érkeke a színpad iránt. A magyar művészi viszonyok mostóságának kell betudni, hogy új művében operettet adott és nem magyar meseoperát. A magyar komponista ugyanis csak operettel léphetett közönségünk elé; e műfaj Prokusztesz-ágyába kellett bekényszerítenie vágyait és eltemetni törekvéseit. A népmesék tünderei ma selyemzsüponról énekelnek, cinikusok kissé és pestiek, a mese metamorfózisa ez: a tömeg művészi szükségleteinek kielégítője egykor a mese volt, ma az operett... A mesét, melyet a közönség a szövegekönvívben és a zenében hasztalan keresett, a színpadon találta meg, Buttykay Ákosné szépségében.

CZIPŐK

Elsőrangú angol varrott férfi és női. Egységárak: K 16.50, 20.50.

Zsuffa utóda **FÜREDI ÁDÁM** Budapest IV., Egyetem-utca 3. sz. (a hazai takarékpénztárral szemben)
Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve. Telefon 94-07.

IRODALOM.

Halottak éjszakáján.

Nagyon későn lehetett már. A sirokon csonkig égtek a színes gyertyák, csak messze, a Stróbl oroszlánjai szájában hunyorgott a zsenialitás lángja. Délután naftát töltöttek beléjük.

Keresztbe vágtam a sirok között, a főkapu felé. Görbe koszorudrótok száraz, zörgő karjaikkal felém nyújtóztak, amint rájuk tapostam. Milyen eleven ez az éjszaka. Mintha a fák is fölébredtek volna a lassu szélben.

Egy sárgás kis fénykör kezdett táncolni előttem. Az egyik sir hátán halvány lobogással égett egy csepegő, féloldalt billent gyertyadarab. Hosszu dárdalángja hegyéből végnélkül eregette a szétfutó füstszalagokat. Összerezzentem. Egy sovány, keskeny kéz takarta el a gyertyalángot. Sötét lett, csak a hosszú ujjak között szűrődött át négy rózsaszín fénycsikocská.

Közelebb mentem és megismertem Amanchich Trivulsiót, aki fázós kezét melengette a gyertyalángnál.

Könnyű, fekete köpenyegén mintha megsokasodtak volna a ránczok s' halántéka körül a deres hajszálak. Nagy, tiszta, kék szemei is mintha hidegebben csillognának, csak a szája körül a mosolygás a régi. Talán mert nem lehet keserűbb.

Barátságosan intett felém:

— Kész van-e már az Akadémia nagyszótára? Arielre, könnyebben telnék az idő, ha azt lapozgathatná az ember. Különbölni lehet, hogy a végén még visszafizetném minden szó után a nyolcz krajczárt. Nem, ne nevéssen, ez igazán mulatságos dolog és csak azt sajnálom, hogy elhagytam valahol a csörgőspikámat. Ámbár hogy ez sem baj. A becsületes megtaláló feje úgy sem fog belepaszolni. Az embernek általában nagyon meg kell szenvednie, hogy efféle kitételekre alkalmassá tegye az agyveleje borítékát, amit nem panaszképpen mondok, mint inkább azért, hogy minden nagyobb erőlködés nélkül tisztességgel fejezzem be ezt a kínos mondatot.

Elkomolyodott, aztán csendesen folytatta:

— Azt hiszi, Amanchich Trivulsio — akármilyen nagy földet járt is meg — nem tudta, hogy a magyar halhatatlanság utja Veszprémtől csak Budapestig tart? Csakugy látta ő is, mint az a komor erdélyi nagyur, akinek sorsa talán a tizenhetedik századnak azon a dárídós éjszakáján pecsételődött meg, mikor fejedelmi őse fogantatott. Nagyon tanulságos történet, érdemes utánanézni Kemény János memoárjaiban. De amint az alvinczi mágnás zordon göggel ment szembe a végzettel, úgy néztem én is csufolkodva előre, az emlékezésnek erre az éjszakájára. Lehet hogy ez nem volt bölcs dolog, de a bölcsesség Salamon király óta ötven százalékra való kiegyezés. Amanchich Trivulsio lovag volt, nem egyezkedett. Ha magát siratta is, csak az üveg szemével sirt, úgy mint ahogy azok tették, akik egy nyári délután ide kísérték. Emlékszik még arra a délutánra? Én akkor tudtam meg, hogy szeretnek. Egy kicsit későn jött ez a szeretet. Későn. Valószínűleg én voltam a hibás, hogy olyan korán indultam. De azért jól esett. Ebben a furcsa országban könnyen békülnek az emberek, legkivált azok, akik vidám urvacsorán osztogatták szét a tehetségüket. Különbölni talán egy kicsit mindenütt Tarasconba való azok, akik mások helyett álmodnak. És ha szemérmesek, ha szégyenlik papíron számolni össze a szívük keserves dobbanásait, akkor

folytatják a Lear bolondjának csonka szerepét. Nehéz szerep az, fiam, és vérre megy, erre az egészen különös folyadékra, ami olyan, mint a szőlő leve. Minden domboldalon más a színe, az ize, a zamata. Akik értenek hozzá, soha össze nem tévesztik. Még abban is megegyeznek, hogy mind a kettőnél kiderül a hamisítás. És ha Amanchich Trivulsio büszke valamire, úgy arra az, hogy az utókor pénzárai nem vethetnek a szemére semmi vizet. Még csak az áldásos esővel sem gyanusíthatják.

Amanchich Trivulsio kiegyenesedett. Beesett, sápadt arcza kigyuladt és a hangja keményen, határozottan csengett:

— Vannak itt néhányan, akik velem együtt a népszerűség ellen menekültünk ide. Mert nincs elviselhetetlenebb az ostobák rekonszenvenél. Alhikmet gyűrűjében elpattan az élet gyémántja a kiábrándulás pillanatában s az ember ilyenkor sarokba állítja a mákonyos csibukot, aminek füstfelhője addig mindenért kárpótol. A legszerényebb ember sem tagadhat meg ilyenkor magától egy szép gesztust. Nekem nem volt rá gusztusom. Az időből sem futotta, egy kis előleget kellett ledolgoznom, amit a jövő hitelezett. Különbölni mindegy. Most már minden mindegy.

Elhallgatott és merőn nézett a pislogó gyertyalángba. Nem volt szomorú, csak halálosan nyugodt.

Aztán még egyszer felém fordult.

— Hideg van itt — mondta fáradtan. — Mindig fáztam idefönn, a földben égő tűz jobban melegít. Ott lenn hatszáz-ezer esztendő óta tökéletesebbek a központi fűtés körül az állapotok. Nos, — a vizontlátásra...

Hirtelen elfujta a gyertyát és alakja beleveszett az éjszaka sötétjébe.

Hideg szél borzongatta végig a koszoruk babérját és én lassan, tétovázva indultam a kapu felé.

Mert az ember, ha tudja is, hogy nem érdemes, mégis megkeresi a kifelé vezető utat.

Kárpáti Aurél.

KÖZGAZDASÁG.

A Rimamurány-salgótarjáni vasmű r.-t. okt. 26-án tartotta rendes évi közgyűlését, amely elhatározta, hogy 31,120.000 K alaptőke után 19% osztalékot fizet, részvényenként 38 K-t, szemben a tavalyi 35 = 17 1/2 %-kal. A közgyűlés határozata szerint az 1911—1912. üzletév 11,327.369 (tavaly 8,536.986) K nyereségéből az épületek számlájából 103.517 K-t, a bányák számlájából 66.495 K-t, a gépek számlájából 92.493 K-t, továbbá az értéksökkenési tartalék javára 1,000.000 K-t, vagyis összesen 1,262.426 K-t irnak le, az adótartalékba 1,000.000 K-t helyeznek, s a fönmaradó összegből jutalékok levonása után a tartalékalapra 362.594 K-t fordítanak, a részvényeseknek összesen 7,052.800 (5,600.000) K-t fizetnek ki, a külön tartalékalapot 600.000 K-val növelik, a tisztviselők nyugdíjalapjára 100.000 K-t, a társulások javára 100.000 K-t fordítanak és a fönmaradó 1,411.015 (1,287.336) K-t új számlára vezetik át.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Kitüntetés. Brand Sámuel (VI., Király-utca 16.) régi elismert czég az idei párisi, római és londoni nemzetközi kiállításon a saját készítményü füző- (Mieder) és ernyőgyártmányokért a legnagyobb kitüntetésben: u. m. aranyérem, oklevél és érdemkereszt részesült. Ez is bizonyítja, hogy ezen czég gyártmányai Magyarországon az első helyet képviselik. A czég mai számunkban foglalt hirdetését ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Öröm áll a házhoz, amióta 50 fillér egy Diana-krém, Diana-szappan, Diana-puder. Legfinomabb kézapolók, arczszépitők. Faluban, városban mindenki csak Dianát használ.

**Alkalmi ékszer-
árak kaphatók: SCHÖN GÉZA ideiglenes helyiségében**
Budapest, Egyetem-u. 11. sz.

A vidéki nők

előtt sokáig titok volt, hogy mitől kapják azt a bizonyos előkelő matt színt a fővárosi hölgyek? Egy felvidéki grófné végre leleplezte, hogy ez csak a

DIANA

pudertől lehetséges.

DIANA

**krém
szappan
puder**

50 fillérért

mindenütt kapható!

Főlölesleg tehát ezután vazelin, gliczerint, kremzeleszt, tejkrémet vásárolni és esténként ily értéktelen szerekkel kezeinket vagy arcunkat bekenni és tönkretenni. Diana-krém ezután 50 fillérért eredeti porcellántégelyekben kapható. És pedig: száraz Diana-krém, zsíros Diana-krém, gliczerines Diana-krém. Legjobb kézfehérítő, bőrápoló arczenőcs. A szeplő és pattanás egyedüli ellenszere a Diana-krém és szappan.

Mindenütt kapható. Egyedüli készítő: Erényi Béla Diana-gyógyszertára, Budapest, V., Károly-körut 5. Postán legkevesebb 3 koronás megrendeléseket szállítunk.

Csak

DIANÁT

fogadjon el.

Minden nőnek felhívjuk figyelmét a Diana-puder használatára. Eredeti dobozokban 50 fillérért mindenütt kapható.

Hozzon

a legközelebbi gyógytárból nekem egy tégely „Erényi-Ichthyol - Salicyl“-t, mondá egy orvos az inasához. Az inas nagyot néz és önkénytelenül kérdi, hogy mire jó az!
Nem bírok

Magával

mondá az orvos s ha ilyen perfidens lesz, ki fogom dobni. De azért elárulja neki a nagy titkot, hogy az Erényi-Ichthyol-Salicyl páratlan szer bőrbántalmaknál, különösen a hol viszketegséggel párosult bőrbántalmakról van szó. Kövér nők és férfiaknál a test különféle részein kipállások következtében is nagyon gyakori a viszketegséget környező kellemetlenségek. Az izzadás is egy kellemetlen ügy, mely nagyon gyakori manapság és a szomszédok

Rögtön

észreveszik. Tehát minden viszketegség: legyen az krónikus v. sem, kipállás, izzadás, bőrbántalom teljesen elmulasztható az

**ERÉNYI
Ichthyol-Salicyl**

segítségével. — Orvosok állandóan rendelik 3 koronás eredeti nagy tégelyekben. —

Készíti:

Erényi Béla gyógyszerész

Budapest, Károly-körut 5.

Kapható a gyógyszertárakban.

Ismeri

Ön

már a

Diana

sósorszesz

grandiózus hatását?

Minden **egészséges**

és minden **beteg**

igazolhatja, hogy az elképzelhető legjobb siker csakis

Diana

sósorszesz

használata által érhető el.

Az egész országban mindenütt kapható.

Erényi Béla

gyógyszerész

Budapest, Károly-körut 5.

(Postán legkevesebb 6 üveg szállítható utánvétel mellett.)

Minden üvegnek plombálva kell lenni.

Egy üveg DIANA- sósorszesz	1 nagy üveg DIANA- sósorszesz	1 legn. üveg DIANA- sósorszesz
44	1.20	2.50
fillér.	korona.	korona.